आकाश बोरवेल
धनराज शंभरकर
9890426850
8669852630
प्लॉट, मकान और खेती मे बोरवेल किये जाते है. सबमर्सिबल पंप्स, HDP Pipes, केबल, रोप, पंप फिटींग सामान के विक्रेता.
रेणुका विहार कॉलेनी के पास, शताब्दी चौक, रिंग रोड, नागपूर-२७

RNI NO. MAHMAR/2020/84035
BAHUJAN SAURABHA
बहुजन सौरभ
गुरूवार, २७ मार्च २०२५ | वर्ष : ५ | अंक : ९१ | दैनिक | किंमत : ₹५/-
Thursday, 27 March 2025 | Year : 5 | Issue : 91 | Daily | Rate: Rs. 5/-

उपलब्ध आहे!
मिस्त्री, टाइल्स फिटर, पेंटर, कारपेंटर, प्लंबर इत्यादीसाठी खालील नंबर वर संपर्क करावा.
संपर्क मो. 8482839451

मंत्री साहेब, आमचे शिक्षण थांबवू नका!
विद्यार्थ्यांची आर्त हाक

अमरावती : संचमान्यतेचा शासन निर्णय रद्द करण्यासाठी रचनात्मक चळवळीचा एक भाग म्हणून राज्यभरातून विद्यार्थ्यांचे पत्र पाठवले जात आहेत, अशी माहिती महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक शिक्षक समितीचे राज्याध्यक्ष विजय कोंबे यांनी दिली. अमरावती जिल्ह्यातून देखील मोठ्या संख्येने पत्र पाठवले जात आहेत, असे शिक्षक समितीचे नेते गोकुलदास राऊत, राज्य प्रसिध्दी प्रमुख राजेश सावरकर यांनी सांगितले

15 मार्च 2024 शासन निर्णयानुसार 2024-25 संच मान्यता अंतिम करण्यात आली आहे. शिक्षण कायद्यातील तरतुदीच्या व 28 ऑगस्ट 2015 (सुधारित 8 जानेवारी 2016) विसंगत अशा शासन निर्णयाने शाळांमध्ये शिक्षकच असणार नाही, अशा प्रकारची स्थिती निर्माण झाली आहे. यामुळे राज्यात हजारो शिक्षक तर अतिरिक्त होतीलच; परंतु शाळेत शिक्षक उपलब्ध नसल्याने गुणवत्तापूर्ण शिक्षणात अडसर निर्माण होणार आहे. शाळेत शिक्षक उपलब्ध नसल्याने किंवा अत्यंत कमी शिक्षक उपलब्ध असल्याने पालकांना आपल्या पाल्यांना परगावच्या शाळेत दाखल करणे क्रमप्राप्त होईल त्यातून प्रामुख्याने किशोरवयीन मुला-मुलींच्या शिक्षणाची परवड होईल व मुलींची सुरक्षितता धोक्यात येण्याची स्थिती आहे. सोबतच बाहेरगावी दररोज जाणे-येणे करण्याचे स्थितीमुळे गळतीचे प्रमाण वाढेल. इयत्ता 6 वी ते 7/8 वीची पटसंख्या 20 किंवा 20 पेक्षा कमी असल्यास 1 नियमित शिक्षक मंजूर केला आहे. परंतु सदर बाब सुद्धा शिक्षण हक्क कायद्याच्या तरतुदीस विसंगत आहे.

बालकांचे शैक्षणिक नुकसान करणारा 15 मार्च 2024 चा शासन निर्णय अद्यापही रद्द करण्यात आलेला नाही. राज्यातील शाळांतील शिक्षक संख्येवर प्रतिकूल परिणाम करणारा व स्वतःच्या गावातील शिक्षण मिळवण्याचा हक्क डावलणारा शासन निर्णय रद्द करावा या मागणीसाठी महाराष्ट्र राज्य प्राथमिक शिक्षक समितीने 17 मार्च 2025 रोजी संपूर्ण राज्यातुन आंदोलन केले होते. आता हा नविन उपक्रम शिक्षक समितीने हातात घेतला

> कमी पटामुळे आमच्या शाळेतील शिक्षक कमी होणार असे कळले आहे. आम्हाला गावातच शिकवण्यासाठी शिक्षक राहू द्या. कमी शिक्षक असले तर आमचे शिक्षण होणार नाही. बाहेरगावी जाण्यामुळे त्रास होईल व शिक्षण बंद होईल. पुरेसे शिक्षक असले तरच आमचे शिक्षण चांगले होऊ शकते. आमचे शिक्षण थांबवू नका. तुम्ही आमच्या हिताचा नक्कीच विचार कराल असा विश्वास आहे, अशा मजकुराचे पत्र राज्याच्या शालेय शिक्षण मंत्र्यांना विद्यार्थ्यांकडून पाठवले जात आहे.

राज्य सरकार खासगी शिकवण्यांचे नियमन कसे आणणार ?

मुंबई : राज्यातील खासगी शिकवण्यांचे नियमन करण्यासाठीच्या विधेयकाचा मसुदा तयार करण्यात आला असून जुलै महिन्यात होणाऱ्या पावसाळी अधिवेशनात तो मंजुरीसाठी सादर केला जाईल, अशी माहिती राज्य सरकारने मंगळवारी उच्च न्यायालयात दिली. देशातील अलिकडच्या घडामोडी लक्षात घेता राज्य सरकार खासगी शिकवण्यांचे नियमन कसे आणणार ? त्यादृष्टीने धोरण कधी आखले जाणार ? असा प्रश्न मुख्य न्यायमूर्ती आलोक आराधे आणि न्यायमूर्ती मकरंद कर्णिक यांच्या खंडपीठाने उपस्थित केला. या मागणीसाठी फोरम फॉर फास्ट जस्टिस इन एज्युकेशन या संस्थेने 1999 मध्ये जनहित याचिका दाखल केली होती आणि आपण सध्या 2025 मध्ये आहोत. त्यामुळे, खासगी शिकवण्यांसाठी नियमन धोरण आखण्यासाठी तुम्हाला आणखी वेळ हवा आहे, असा टोला खंडपीठाने सरकारला हाणला. त्याचप्रमाणे, सरकारला या प्रकरणी वास्तववादी राहावे लागेल, असेही मुख्य न्यायमूर्तींनी सुनावले. त्यानंतर उपरोक्त माहिती सरकारच्यावतीने न्यायालयाला देण्यात आली.

महादेव बुक प्रकरणात सीबीआयचे देशभरात 60 ठिकाणी छापे

मुंबई : केंद्रीय अन्वेषण विभागाने (सीबीआय) महादेव बुक बेटींग अॅप प्रकरणात बुधवारी देशभरात 60 ठिकाणी छापे टाकले. त्यात छत्तीसगड, भोपाळ, कोलकाता आणि दिल्लीतील ठिकाणांचा समावेश असून ही ठिकाणे राजकारणी, वरिष्ठ प्रशासकीय अधिकारी, पोलीस अधिकारी, महादेव बुकचा प्रमुख हस्तक, तसेच या प्रकरणात सामील असलेल्या खासगी व्यक्तींशी संबंधित आहेत. देशभरात सट्टेबाजीच्या अॅपचे जाळे विणणारे रवी उप्पल व सौरभ चंद्राकर हे विनाअडथळा अवैध सट्टेबाजीचे नेटवर्क चालविता यावे यासाठी राजकारणी व अधिकाऱ्यांना मोठ्या प्रमाणात लाच देत असल्याच्या संशयावरून सीबीआयने ही कारवाई केली.

या छाप्याचा संबंध महादेव बुक बेटिंग अॅपशी आहे. या सट्टेबाजी अॅपचे प्रवर्तक रवी उप्पल आणि सौरभ चंद्राकर सध्या दुबईत आहेत. याप्रकरणी सुरूवातीला रायपूरच्या आर्थिक गुन्हे शाखेने (ईओडब्ल्यू) गुन्हा नोंदवला होता, परंतु नंतर छत्तीसगड सरकारने हे प्रकरण सीबीआयकडे सुपूर्द केले. त्यानंतर आता सीबीआय वरिष्ठ सरकारी अधिकारी आणि इतर आरोपींच्या भूमिकेची सखोल चौकशी करीत आहे. छाप्यादरम्यान अनेक भक्कम डिजिटल आणि दस्तऐवजी पुरावे सापडले आहे. सीबीआयच्या अधिकाऱ्यांनी ते जप्त केले असून हे छापे सध्या सुरू असल्याचे अधिकाऱ्याने सांगितले. भारतातील ऑनलाईन बेटिंग अॅप युएईमधून चालवण्यात येत असून त्याची संगणकीय यंत्रणा, संकेतस्थळाची यंत्रणा नेदरलँडमध्ये आहे. अॅपचा प्रचार करण्यासाठी नेपाळ, यूएई व श्रीलंका येथून कॉल सेंटर चालवण्यात येत असल्याचा ईडीला संशय आहे. व्हॉट्स अॅपद्वारे या अॅपची जाहिरात केली जाते. त्याला प्रतिसाद दिल्यानंतर ती माहिती कॉल सेंटरपर्यंत पोहोचते. तेथून सर्व माहिती दिल्यावर संबंधित व्यक्तीचे आभासी खाते उघडण्यात येते. त्यानंतर त्यात रक्कम भरून अॅपद्वारे बेटिंग केले जाते. या सर्व यंत्रणेसाठी देशभरात चार ते पाच हजार पॅनल ऑपरेटर कार्यरत आहेत. त्यापैकी सर्वाधिक ऑपरेटर छत्तीसगड, मुंबई आणि दिल्ली येथे आहेत. प्रत्येक ऑपरेटर किमान 200 ग्राहक सांभाळतो. या सर्व व्यवहारातील 30 टक्के रक्कम ऑपरेटरला मिळते. उर्वरित रक्कम पुढे पाठवली जाते. या अॅपद्वारे दररोज सुमारे 200 कोटी रुपयांचा फायदा मिळत असल्याचा अंदाज आहे. महादेव अपचे प्रवर्तक सुमारे 4 ते 5 अॅप चालवत असल्याचा संशय आहे. या टोळीचे बेटिंग अॅप पाकिस्तानातही सुरू असल्याची माहिती ईडीच्या हाती लागली होती.

बलात्कारासंबंधीच्या अलाहाबाद उच्च न्यायालयाच्या निर्णयावर सर्वोच्च न्यायालयाची तीव्र नाराजी

नवी दिल्ली : अलाहाबाद उच्च न्यायालयाच्या एका वादग्रस्त निकालावर स्थगिती दिली आहे. अल्पवयीन मुलीवरील बलात्काराच्या प्रकरणात अलाहाबाद उच्च न्यायालयाने 17 मार्च रोजी दिलेल्या निकालावर सर्वोच्च न्यायालयाने संज्ञान घेत सुनावणी करण्याचा निर्णय घेतला होता. यावर आज सुनावणी घेण्यात आली. यावेळी सर्वोच्च न्यायालयाने उच्च न्यायालयाच्या निकालावर स्थगिती दिली आहे. एका अल्पवयीन मुलीवरील बलात्काराच्या खटल्यात अलाहाबाद उच्च न्यायालयाने दिलेला निकाल वादग्रस्त ठरला होता. पीडितेच्या स्तनांना स्पर्श करणे, तिच्या पायजम्याची नाडी सोडणे आणि पीडितेला ओढून पुलाखाली नेण्याचा प्रयत्न करणे या गोष्टी बलात्काराचा गुन्हा दाखल करण्यासाठी पुरेशा नाहीत, असं अलाहाबद उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश राम मनोहर नारायण मिश्रा यांनी म्हटले होते. यावर सर्वोच्च न्यायालयाने म्हटले आहे की 'अलाहाबाद उच्च न्यायालयाचा हा निकाल पूर्णपणे असंवेदनशील व अमानवी दृष्टीकोन दर्शवतो.'

> "आम्हाला याप्रकरणी निकाल देताना आणि उच्च न्यायालयाचा निकाल चुकीचा असल्याचे सांगताना खेद वाटतो की त्यांच्या काही टिप्पण्यांमध्ये संवेदनशीलतेचा आभाव दिसत आहे. सर्वोच्च न्यायालयाने अलाहबाद उच्च न्यायालयाच्या निकालावर कठोरपणे असहमती दर्शवली आहे. न्यायमूर्ती बी. आर. गवई म्हणाले, 'उच्च न्यायालयाचा निकाल आमच्यासाठी धक्कादायक होता.'
>
> - सर्वोच्च न्यायालय

अलाहाबाद उच्च न्यायालयातील न्यायमूर्ती राम मनोहर नारायण मिश्रा यांच्या एकलपीठाने बलात्काराच्या खटल्याचा निकाल देताना म्हटले होते की 'गुन्हा करण्याची तयारी आणि वास्तवात गुन्हा करणे यात खूप अंतर आहे.' अल्पवयीन मुलीने दोन आरोपींविरोधात तक्रार दाखल केली होती. त्यात तिने म्हटले होते की आरोपींनी तिच्या गुप्तांगांना स्पर्श केला, पायजम्याची नाडी तोडून तिला ओढून पुलाखाली नेण्याचा प्रयत्न केला गेला.

टेंभू योजनेची बंदिस्त पाईप लाईन

आटपाडी : आशिया खंडातील सर्वात मोठा उपसा जलसिंचन प्रकल्प 'टेंभू' टेंभू उपसा सिंचन योजनेला अनिल बाबर यांचे नाव. टेंभू हे महाराष्टातील सातारा जिल्ह्यातील कराडजवळील कृष्णा नदीच्या पूर्व तीरावर वसलेले एक छोटेसे गाव आहे . दुष्काळग्रस्त सातारा जिल्ह्याला पाणीपुरवठा करण्यासाठी टेंभू येथे 9अब्ज रुपयांचा सिंचन प्रकल्प उभारण्यात आला कृष्णेचे पाणी दुष्काळी भागातील शेतकऱ्याचे भाग्य बदलत आहे आणि याचे श्रेय टेंभू योजनेला जाते.

फेब्रुवारी 1996 रोजी या प्रकल्पाला प्रशासकीय मान्यता मिळाली. त्यानंतर 17 ऑगस्ट 2007 रोजी केंद्रीय वन आणि पर्यावरण मंत्रालयाने या प्रकल्पाला मान्यता दिली. आणि अखेर केंद्र शासनाच्या नियोजन विभागाने 3450, 35 कोटी रुपये निधीला 1 जुन 2011 रोजी मान्यता देऊन प्रकल्पाला गती दिली. आटपाडी येथील डबई कुराणातील बौद्ध समाज सामुदायिक सह, शेती संस्थेच्या जमीन हद्दीतून टेंभू योजनांची बंदीस्त पाईप लाईनची पाहणी करताना विलास खरात, बाबूराव खरात, संतोष मोटे, नंदकुमार खरात, कुमार मोटे हे उपस्थित होते

भारत व पाकिस्तान अमेरिकेपेक्षाही सुरक्षित!

नवी दिल्ली : जगातील सर्वात सुरक्षित देशांच्या यादीत अमेरिका 89 व्या स्थानावर आहे. जागतिक महासत्ता असलेल्या आणि उद्योगासह शिक्षणासाठी जगभरातील लोकांची सर्वाधिक पसंती असलेल्या या देशाचा सुरक्षिततेच्या बाबतीत इतका खालचा क्रमांक पाहून अनेकांना धक्का बसू शकतो. विशेष म्हणजे भारत व पाकिस्तान हे देश सुरक्षिततेच्या बाबतीत अमेरिकेच्या पुढे आहेत. जगातील सर्वात सुरक्षित देशांच्या यादीत पाकिस्तानचा 65 वा आणि भराताचा 66 वा क्रमांक आहे. अॅण्डोरा हा दक्षिण युरोपातील छोटासा देश जगातील सर्वात सुरक्षित देश असल्याचं नुम्बेओच्या सेफ्टी इंडेक्समध्ये म्हटले आहे. कुठेही फिरायला जाताना, जगभर भ्रमंती करताना वैयक्तिक सुरक्षेला प्राधान्य देणाऱ्या लोकांसाठी हा देश सर्वोत्तम आहे. अॅण्डोराच्या एका बाजूला फ्रान्स तर दुसऱ्या बाजूला स्पेन हे दोन देश आहेत. हा एक भूपरिवेष्टित देश आहे.

नागपूरच्या आणखी एका आमदाराकडून पोलिसांवर शंका

नागपूर : पोलिसांवर शंका घेणे म्हणजे गृहखात्यावर शंका घेणे, याचाच दुसरा अर्थ हे खाते सांभाळणारे मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्यावर अविश्वास दाखवणे असा होतो. याची पूर्ण कल्पना असतानाही नागपूर दंगल प्रकरणी भाजपचेच आमदार स्थानिक पोलिसांच्या भूमिकेवर शंका उपस्थित करीत आहेत, त्यामुळे भाजप नेतृत्वाचा आमदारांवरील धाक कमी झाला का ? असा सवाल केला जात आहे. 17 मार्चला रात्री महाल भागातील काही वस्त्यांमध्ये उसळलेली दंगल आता निवळली असून जनजीवनही पूर्वपदावर आले आहे. मात्र या घटनेच्या अनुषंगाने पोलिसांच्या भूमिकेवर आत्ताही प्रश्न उपस्थित करणे सुरूच आहेत. हे प्रश्न उपस्थित करणारे लोकप्रतिनिधी विरोधी पक्षाचे असेल तर तो त्यांचा अधिकार म्हणून समजण्यासारखे आहे, मात्र एका पाठोपाठ एक सत्तापक्ष म्हणजे भाजपचेच आमदार पोलिसांच्या कारवाईवर शंका घेऊ लागले आहेत, तेही खुद्द नागपूरकर देवेंद्र फडणवीस हेच मुख्यमंत्री आणि गृहमंत्री असताना. त्यामुळे भाजप आमदारांना झाले तरी काय ? असा प्रश्न उपस्थित केला जात आहे. ज्या महाल भागात दंगल उसळली त्या भागाचे म्हणजे मध्य नागपूरचे आमदार प्रवीण दटके यांनी दंगलीच्या दुसऱ्याच दिवशी या घटनेला पोलीस जबाबदार आहेत, खोपडे यांनी काही वरिष्ठ पोलीस अधिकाऱ्यांच्या कार्यशैलीवर प्रश्न उपस्थित केले असून त्याच्या भूमिकेची चौकशी व्हावी अशी मागणी केली, ज्या दिवशी ही घटना घडली, त्यावेळेस काही अधिकारी घटनास्थली हजर होते.त्यांच्यापुढे हिंसाचार सुरू होता. पण त्यांनी तो थांबवण्याचा प्रयत्न केला नाही, असा आक्षेप खोपडे यांनी घेतला आहे.

भंगार विक्रीतून रेल्वेच्या तिजोरीत कोट्यवधींची भर

मुंबई : पश्चिम रेल्वेने 'शुन्य भंगार' मोहीम हाती घेतली असून या मोहिमेचा भाग म्हणून रेल्वेच्या हद्दीतील भंगार गोळा करून त्यांची विक्री करण्यात येत आहे. पश्चिम रेल्वेला 2024-25 या वर्षात भंगार विक्रीतून तब्बल 507.78 कोटी रुपयांहून अधिक महसूल मिळाला आहे. पश्चिम रेल्वेच्या हद्दीत मोठ्या प्रमाणावर भंगार पडून आहे. त्यात रेल्वे रुळाचे भाग, खांब, धातूचे विविध साहित्य आदींचा समावेश आहे. या भंगारामुळे जागा अडून राहते, अस्वच्छता होते, तसेच पावसाळ्यामध्ये पाणी साचून डासांची उत्पत्ती होते. त्यामुळे पश्चिम रेल्वेने आपल्या हद्दीतील भंगार साहित्य हटविण्याचा निर्णय घेतला आणि 'शुन्य भंगार' मोहीम हाती घेतली. या मोहिमेत प्रत्येक विभाग, कारखाना आणि कारशेडमधील भंगाराचे साहित्य गोळा करण्यात येत आहे.

पश्चिम रेल्वेला 2024-25 आर्थिक वर्षात भंगार विक्रीतून 507.78 कोटी रुपयांहून अधिक महसूल मिळाला आहे. शुन्य भंगार मोहिमेत गोळा करण्यात आलेल्या भंगार साहित्यात लोह, स्टील, अॅल्युमिनियम, पितळ, तांबे व इतर धातूच्या वस्तूंची विक्री करण्यात आली. त्याचबरोबर कालबाह्य झालेले रेल्वेचे डबे, वाघिणी, इंजिन, जुने डबे, माल डबे, चाक आदींची विक्री करण्यात आली. या भंगार साहित्याच्या विक्रीतून पश्चिम रेल्वेला 21 मार्च 2025 पर्यंत 507.78 कोटी रुपये मिळाले असून रेल्वे मंडळाने निर्धारित केलेल्या उद्दिष्टापेक्षा ते 27 टक्के जास्त आहे. भंगाराच्या विक्रीतून कोट्यवधी रुपयांची कमाई होते. त्याचबरोबर रेल्वे परिसर स्वच्छ आणि पर्यावरणपूरक ठेवण्यास मदत होते. पडीत भंगारामुळे अस्वच्छ झालेला परिसर या मोहिमेमुळे स्वच्छ झाला आहे.

मंगल मिरवणुकीत वाजवलेल्या गाण्यांमुळे जामा मशिदीजवळ दोन गटांत दगडफेक

झारखंड : झारखंडमधील हजारीबागच्या झेंडा चौकात रामनवमीपूर्वी काढण्यात आलेल्या मिरवणुकीत गाणी वाजवण्यावरून मंगळवारी रात्री उशिरा परिसरात दोन समुदायांमध्ये तणाव निर्माण झाला होता. पोलीस ठाण्याच्या हद्दीती असलेल्या जामा मशिदीजवळ ही मिरवणूक पोहोचली तेव्हा मिरवणुकीत वाजवल्या जाणाऱ्या गाण्यांवरून वाद झाला. त्यानंतर या वादाचे रूपांत दगडफेक आणि तोडफोडीत झाल्याची माहिती पोलिसांनी दिली आहे. असे असले तरी अद्याप या प्रकरणात कोणाचीही धरपकड किंवा कोणालाही अटक करण्यात आलेली नाही. यावेळी परिस्थिती अस्थिर होऊ नये म्हणून पोलिसांनी तातडीने कारवाई केली, लाठीमार केला आणि जमावाला पांगवण्यासाठी हवेत चार राउंड गोळीबारही करावा लागला.

संविधान संवर्धनासाठी सज्ज होण्याची गरज

येवले संविधान लोककला साहित्य संमेलन

नाशिक : संविधान संवर्धनासाठी सज्ज होण्याचे आवाहन करतानाच केंद्र आणि राज्य सरकारने शालेय व विद्यापीठ स्तरावर संविधान हा स्वतंत्र विषय अभ्यासक्रमात समाविष्ट करावा, प्रबुद्ध लोककला विद्यापीठाची स्थापना करावी, यासह एकूण 10 ठराव येवला येथे आयोजित पहिल्या संविधान लोककला साहित्य संमेलनात मांडण्यात आले.लोककवी वामनदादा कर्डक प्रतिष्ठान, भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी), शिक्षण विभाग, भारतीय अकॅडमी, कास्ट्राईब शिक्षक संघटना, राष्ट्र सेवादल, अध्यापकभारती यांच्या संयोजनात हे संमेलन येवला येथील जनता विद्यालयाच्या प्रांगणात झाले. संमेलनाचे उदघाटक उत्तम कांबळे यांनी, लोककला संविधानाला नवे रूप देऊ शकतील, असा विश्वास व्यक्त केला. व्यवस्थेच्या बरगड्या तोडून जे उगवते त्याला मरण नाही. गुलामीच्या जगण्यातून बाहेर काढण्यासाठी हे संविधान बळ देते असे त्यांनी सांगितले. संमेलनाध्यक्ष लोकशाहीर संभाजी भगत यांनी, मातीतले गाणे मारण्याचे काम या देशात चालू असल्याचे सांगितले. मनुवाद्यांनी संविधान जाळण्याची हिम्मत दिल्लीत केली होती. यावर थोडेफार वगळता कोणीही बोलले नाही. संविधानाबद्दल बोलणे हा भविष्यात गुन्हा ठरू शकेल, असा कायदा येतो आहे. याचा सरकारला जाब विचारण्याची गरज त्यांनी मांडली. गायक नंदेश उमप यांनी, पोवाड्यासारखी संविधानाची कथा सांगितली गेली पाहिजे, असे सांगितले.

संमेलनाचे संस्थापक कार्याध्यक्ष शरद शेजवळ यांनी भारतीय संविधानिक विचार, तत्व, मूल्यांचा प्रचार प्रसार व संवर्धन विविध सांस्कृतिक कलाविष्कारातून लोक प्रबोधन-सामाजिक प्रबोधन करण्याच्या उद्देशाने या संमेलनाचे आयोजन केल्याचे नमूद केले. व्यासपीठावर श्यामसुंदर महाराज सोन्नर, शाहीर हमीद सय्यद, स्वप्नील डुंबरे, प्रवीण जाधव, राष्ट्रसेवा दलाचे अध्यक्ष अर्जुन कोकाटे, गटशिक्षणाधिकारी संजय कुसाळकर, प्रा. तुळशीराम जाधव हेही उपस्थित होते. नाशिकमध्ये दोन लाखाहून अधिकची लाच स्वीकारताना गटविकास अधिकारी जाळ्यात संचालन वनिता वाघ, नम्रता ससाणे, रंजना भोये यांनी केले. आभार अजिज शेख, गोकुळदास वाघ यांनी मानले. प्रारंभी आझाद चौकातील छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या पुतळ्यापासून संविधान सन्मान फेरी काढण्यात आली. विंचूर चौफुलीवर डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुतळ्याला अभिवादन करण्यात आले.

संमेलनातील ठराव :
1) केंद्र व राज्य सरकारने शालेय व विद्यापीठ स्तरावर संविधान हा स्वतंत्र विषय अभ्यासक्रमात समाविष्ट करावा.
2) सामाजिक लोकप्रबोधनासाठी प्रबुद्ध लोककला विद्यापीठाची स्थापना करण्यात यावी.
3) इयत्ता 11 आणि 12 वी वर्गांसाठी संविधान हा विषय स्वतंत्र 50 गुणांसाठी निश्चित करावा.
4) नवीन शैक्षणिक धोरणात होणारे शिक्षणाचे धार्मिकीकरण खासगीकरण तत्काळ थांबवावे.
5) संविधानिक मूल्य व्यवस्था आपल्या कलाकृतीतून अग्रक्रमाने मांडण्याचा प्रयत्न निर्माते, लेखक, दिग्दर्शक, साहित्यिक, कलावंत यांनी सातत्याने करावा. यांसह एकूण 10 ठराव मांडण्यात आले.

बहुजन सौरभ
वाचकांना आवाहन
आम्ही वाचतो, तुम्हीपण वाचा!

११ एप्रिल राष्ट्रपिता महात्मा ज्योतिराव फुले, १४ एप्रिल भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व ५ एप्रिल सम्राट अशोक
यांच्या संयुक्त जयंतीप्रित्यर्थ
आपल्या शुभेच्छा व जाहिराती खालील पत्यावर पाठवाव्यात.

जाहिरात दरपत्रक

पान एक	- पूर्ण पान	- ६० हजार रूपये
सप्तरंगीन	- अर्ध पान	- ३० हजार रूपये
	- पाव पान	- १५ हजार रूपये
अंतिम पान	- पूर्ण पान	- ५० हजार रूपये
सप्तरंगीन	- अर्ध पान	- २५ हजार रूपये

शुभेच्छा जाहिरात २००० रु. पासून

:: दैनिक बहुजन सौरभ कार्यालय ::
१/२, स्वराज कॉलनी, अजनी पोलिस स्टेशनजवळ, वंजारीनगर, पाण्याच्या टाकीजवळ, मेडिकल कॉलेज मागे, तुकडोजी महाराज पुतळा मार्ग, नागपूर-४४००२४
मेल -bahujansaurabh@gmail.com
संपर्क - 7020149291, 9422860648, 9421588901

“ आळस हा माणसाचा शत्रू असतो. ”

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

संपादकीय

रिक्त पदे केंव्हा भरणार विचारतोय महाराष्ट्र ?

औरंगजेबच्या कबर पेक्षाही महाराष्ट्रातील अनेक प्रश्न महत्त्वाचे आहेत. या प्रश्नाकडे लोकांचे लक्ष जाऊ नये म्हणून औरंगजेबच्या कंबरेचा मुद्दा उकडून काढला आणि त्यावर भडक भाषणे देऊन महाराष्ट्राचे लक्ष इकडे तिकडे वळते केले आहे, हे आता लोकांच्या लक्षात आले आहे. नुकत्याच सोशल मीडिया वर वेगवेगळ्या माध्यमातून यावर चर्चा होत आहे. सोशल मीडिया वर वेगवेगळे व्हिडिओ टाकून चर्चेचा करीत आहे. नुकताच शेतात काम करणाऱ्या तरुण मुलीचा व्हिडिओ सर्वत्र फिरत आहे. व्हिडिओ फार बोलका असून त्यात ती तरुण मुलगी म्हणते 'औरंगजेबची कबर खोदायची असेल तर ती खुशाल खोदा तिला महाराष्ट्राच्या पुरोगामी विचाराची नांदीच म्हणता येईल. उखडून फेका पण ती सुरुवात तुमच्यापासून करा. तुमचे आई, वडील, मुलांना, नातेवाईकांना घेऊन करा. इतरांना भडकवू नका.' ही महाराष्ट्राच्या पुरोगामी विचाराची नांदीच म्हणता येईल. आता लोकांच्या हे लक्षात आलेल आहे की आपल्याला भडकवून, गुंतवून आपले जीवन बरबाद करीत आहे. यापुढे आपण अशा भडक भाषणांच्या विचारांना बळी न पडता कामा नये. बाबरी नंतर कबर हा राजकीय सत्ता प्राप्तीचा मार्ग होऊ शकतो अशी पडताळणी सत्ताधारी करीत तर नाही ना ही शंका आहे. महाराष्ट्रातील वेगवेगळ्या समस्या कशा सुटतील त्या समस्येंवर कशी चर्चा करता येईल याकरिता नव्या पिढीने पुढे आले पाहिजे. जुने चुकीचे प्रश्न घेऊन त्या प्रश्नाला अर्थ नाही. त्यावर बोलू नये. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येवर उपाययोजना सांगितल्या जात नाही. अनेक गावे दुष्काळग्रस्त असताना त्या गावांना पाणी मिळत नाही यावर चर्चा न करता औरंगजेबाची कबर खोदून काढण्याची जी चर्चा होत आहे ही चर्चा महाराष्ट्राला न शोभणारी आहे. महाराष्ट्र हे प्रगतिशील विचारांचे राज्य आहे. इथे प्रत्येक समस्या, प्रत्येक प्रश्न हा सुटलाच पाहिजे अशी परंपरा महाराष्ट्राला आहे. महाराष्ट्राच्या राजकारणाचा विचार जर केला तर महाराष्ट्राला उंच शिखरावरती घेऊन जाणारे राजकारण राहिले आहे. लोकांच्या प्रश्नावर बोला इतकेच सांगणे आहे. कोणी सांगायला गेला तर त्याच्यामागे फटाके लावले जातात. त्यांना वेगवेगळ्या पोलीस कारवायांना पुढे जावे लागते. कुटुंब उद्ध्वस्त होते आणि संसार रस्त्यावर येतात म्हणून लोक भीतीपोटी आता बोलायला तयार नाही. भयग्रस्त वातावरण आहे. जो कोणी बोलला की त्याचे परिणाम त्यांना भोगावे लागतात. परंतु काही लोक असे असतात की लोककल्याणासाठी महाराष्ट्र घडविण्यासाठी ते बोलतात. ते लिहितात. त्यात त्यांचा कोणताही स्वार्थ नसतो. ते लोकहितासाठी बोलतात आणि लिहितात. खरे तर चोपडे अभ्यासक, नकली विचारवंत, हातचे राखून बोलणारे, गंडले गडू आणि प्रसिद्धीची बिमारी असणारे प्रसिद्धी पिपासू काय विचार देतील ते प्रसिद्धीसाठी इकडचे तिकडे नाचतात त्यांच्या बोलण्याकडे लक्ष दिले तर महाराष्ट्रातील अनेक समस्या सुटणार नाही. अश्या प्रवृत्तीपासून सावध असणे गरजेचे आहे. कधी नव्हे ती इतकी महाराष्ट्राची बेरोजगारी वाढलेली आहे. हा बेरोजगारीच्या विस्फोट कधी होईल सांगता येणार नाही. विधानसभा आणि विधानपरिषदेमधून सारे प्रश्न सुटतात. त्या विधानसभेत बेरोजगारीचा प्रश्न, शेतकरी आत्महत्येचा विषय, पाण्याचा प्रश्न, रस्त्यांचा प्रश्न, अन्याय अत्याचाराचा प्रश्न, आरोग्याचा प्रश्न असो यावर चर्चा न करता इतर ज्या चर्चेत तथ्य नाही अशा चर्चेला घेतले जाते. त्यात विधानसभेचा महत्वाचा वेळ जातो. पाच वर्षात अनेक प्रश्न सुटून ते मार्गी लागू शकतात परंतु राज्यकर्त्यांना प्रश्न सुटले पाहिजे की नाही हे प्रश्न असेच रेंगाळत राहिले पाहिजे अशी चर्चा सुद्धा मतदार करीत आहेत. आज जरी राज्य तुमच्या हातात असेल उद्या तुमच्या हातात राज्य राहील की नाही ते सांगता येत नाही मतपेटीतून तुम्हाला घरी पाठविता येते इतकी ताकद जनतेमध्ये आहे म्हणून जनतेच्या प्रश्नाला प्रथम प्राधान्य द्या अशी विनंती आहे. नुकतेच विधान परिषदेच्या लोकप्रतिनिधींनी बेरोजगारीच्या प्रश्नावर चर्चा केली त्यावरून बेरोजगारीचा मोठा आकडा समोर आला आहे. राज्य सरकारने प्रथम प्राधान्य देऊन महाराष्ट्रातील बेरोजगारी दूर केली पाहिजे ही तरूणांची इच्छा. बेरोजगारी चा मुद्दा गांभिर्याने घ्या इतकेच. बेरोजगारीचा प्रश्न दिवसेंदिवस गंभीर होत चालला असताना शासकीय पातळीवर दिरंगाई सुरू असल्याचे दिसून येत आहे. विशेष म्हणजे, पदभरतीसाठी वित्त विभागाकडून कोणतेही निर्बंध नसताना राज्यात तीन लाख रिक्त पदे असल्याची धक्कादायक माहिती समोर आली आहे. विशेष म्हणजे, राज्यातील सर्वाधिक 24 हजार 848 रिक्त पदे गृह विभागातील आहेत. राज्यात बेरोजगारी वाढल्याने विद्यार्थी नैराश्यात आहेत. अनेकदा सरळ सेवा भरतीचा पेपर फुटतो. त्यामुळे प्रक्रिया पुन्हा रखडते. विविध विभागांत भरतीची प्रक्रिया सुरू झाल्यास ही समस्या काही प्रमाणात सुटण्यास मदत होईल. राज्यात गेल्या सात वर्षांपासून पदभरतीची प्रक्रिया मंदावली आहे. एकूण तीन लाख रिक्त पदांपैकी 1 लाख 53 हजार पदांसाठी वेळोवेळी जाहिराती प्रकाशित करण्यात आल्या आहेत. त्यापैकी 85 हजार 363 पदांवर नियुक्ती करण्यात आली आहे. या दीड लाखांमधूनही किमान 65 हजारावर जागा रिक्तच आहेत. दरवर्षी एकूण पदांपैकी किमान चार टक्के जागा सेवानिवृत्ती आणि इतर कारणांनी रिक्त होतात. मात्र, त्या तुलनेत भरती होत नसल्याने हा असमतोल तयार झाला आहे. वित्त विभागाकडून पदभरतीसाठी निर्बंध नसल्याची बाब समोर आली होती. असे असताना सर्वच विभागांत भरती अभावी पदांचा अनुशेष वाढला आहे. विभागनिहाय रिक्त पदे, गृह विभाग 24848, जलसंपदा- 15000, कृषी 5462, उच्च व तंत्रशिक्षण - 3762, महसूल - 7262, वने 2864, वनविभाग - 722 वैद्यकीय शिक्षण- 6499, वित्त विभाग - 5565, आदिवासी विभाग 3498, शालेय शिक्षण 3221, क्रीडा विभाग 256, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, 8628, सहकार (पणन) 2835, वस्त्रोद्योग 167 अशी भय निर्माण करणारी आकडे वारी पुढे आली आहे. आपला पोट पाण्याचा प्रश्न सोडून भारत पुरातत्व विभागाने सुरक्षित केलेली औरंगजेब कबर कशी खोदून काढता येईल हे भारतीय राज्य घटनेच्या कायद्यात आहे का ? विचारतोय महाराष्ट्र आणि पुन्हा विचारतो महाराष्ट्र रिक्त पदे केंव्हा भरणार. ■ ■

बहुजन सौरभ

आंबेडकरी उजेडाची सौंदर्य छाया : यशवंत मनोहर

महाराष्ट्रातील आंबेडकरी सौंदर्यशास्त्राचे जनक आणि गाढे अभ्यासक यशवंत मनोहर हे आमच्यासाठी आंबेडकरी साहित्यातील बापमाणूस तर आहेतच पण सर्वश्रेष्ठ इत्यादी विचारवंत आणि बुद्धीवादी वाङ् मयतत्वज्ञ म्हणून आंबेडकरी उजेडाची सौंदर्य छाया सतत धरून ठेवणारी किमया साधणारा करुणेचा काव्हीजपिसारा होय. आंबेडकरी ही वैश्विक संज्ञा आहे. त्यामुळे आंबेडकरी प्राणतत्वापासून मिळणारी प्रकाशलाट आम्हाला उजेडातच न्हाऊ घालते. आंबेडकरी या संज्ञेची उजेड हीच एकमेव व्याख्या आहे. आंबेडकरी ही एक संस्कृती आहे. यावर काही तथाकथित विद्वानांचे दुमत आहे. कारण अशी कोणतीही संस्कृती अस्तित्वात नाही आणि नव्हती. तसेच ती निर्माण होण्याची कदापिही शक्यता नाही. आंबेडकरी संस्कृतीला अर्थ आणि आशय नाही. परंतु हे खरे नाही. आंबेडकरी संस्कृती ही या देशाची मूळ संस्कृती आहे. तिच्यावर आक्रमणे झाली. तिची नावे बदलली. माणसे बदलली. स्वातंत्र्याला पारखी झाली. पण ही संस्कृती कायम होती. माणसाला माणूसपण बहाल करणारी ही संस्कृती आहे. पण ही संस्कृती या देशात अत्यंत प्राचीन काळापासून नांदत होती. अंधाराला उजेडाची पायवाट दाखवणारी ही संस्कृती आहे. या संस्कृतीत माणसाचे लोकजीवन आहे, कला आहे, भाषा आहे, साहित्य आहे, आहार विहार आहे. अगदी वैविध्यपूर्णतेने नटलेली ही माणसांची संस्कृती आहे. बुद्धाने निर्माण केलेल्या संस्कृतीचेच हे नाव आहे. या साहित्य संस्कृतीचे दायाद यशवंत मनोहर बनले आहेत. ही केवळ शब्दांची संस्कृती नाही. अज्ञानाच्या कोसळणाऱ्या टाकणारी ज्ञानसंस्कृती आहे. संघर्षाची गाथा आहे. क्रांतीचा निरोप फुलविणारी निखारे आहेत. एवढे असे अनुभवी साहित्यातील प्रचंड समजूतदारपण आणि कारुण्य त्यांच्या अनन्य प्रज्ञाशील प्रतिभेची वैशिष्ट्ये आहेत. आंबेडकरी साहित्य आणि सांस्कृतिक संविधानाचे प्रास्ताविक त्यांनी मांडले आहे. ही सर्जनशीलता पुढे फळाला येणार आहे. ते या शब्दांचे नवे विश्व निर्माण करणारच आहेत. हे नवे आंदोलन आहे आणि ते जन्माला घालीत आहेत. युगवातीलाच या यशवंत मनोहर नावाच्या आंदोलनाला मी अभिवंदन करतो.

मनोहर सरांची साहित्य संपदा खूप मोठी आहे. कवितासंग्रह, समीक्षाग्रंथ, प्रवासवर्णन, वैचारिक निबंध, तत्वज्ञान, कादंबऱ्या, ललित निबंध आदींचा पसारा खूप मोठा आहे. यातून जीवनाचे सौंदर्यशास्त्र मांडले. त्यांनी सौंदर्याची पुनर्रचना केली. जीवनासंबंधीचे तत्वज्ञान म्हणजे जीवनदृष्टी आणि जीवनदृष्टी म्हणजे जीवनाची सौंदर्यदृष्टी असे ते मानतात. त्यांनी बुद्धाच्या नीतीचे, बुद्धीवाद्याचे सौंदर्यशास्त्र मांडले. दाहक सत्याचे सौंदर्य लिहिले. कवितेतस आंबेडकरवादी मङ्गलेचे सौंदर्यशास्त्र लिपीबद्ध केले. साहित्यातील सौंदर्य अधोरेखित केले, तसेच सौंदर्याची संस्कृती कशी असावी यावरही भाष्य केले. खरे तर या प्रकाशशलाका डॉ. बाबासाहेबांपासून निघणाऱ्या उजेडाच्या सौंदर्याचा किरणोत्सव आहे. नवा जन्म होत आहे या प्रक्रियेचा उजेडोत्सवही आहे. जीवनाचा विचार म्हणजे माणसांमाणसांतील संबंधांचा विचार असतो. नीतीचा उगम या संबंधांच्या निश्चितीने बांधलेला असतो. या संबंधीची रचना कशी असावी या प्रश्नाची वेगवेगळी उत्तरे परस्परभिन्न त्यातून परस्परविरोधी संबंधांच्यानुसार घडलेली असतात. हे सरांच्या साहित्यात सर्वदूर आढळते. ते बुद्धाच्या साहित्याचे सौंदर्य पुनर्रचनेत सौंदर्याचा अनुभव व प्रत्यय सरांना वाचताना येतो. भावनेपेक्षा जीवनदृष्टीशी तसेच व्यक्तित्वाच्या निरंतर पुनर्रचनेशी सौंदर्याचा संबंध प्रस्थापित केला आहे. ही पुनर्रचना प्रज्ञानाच्या सौंदर्यानुभूतीला अधिक गतिमान, समृद्ध, विवेकी बनवित असते. अधिक प्रज्ञाशिलतेला प्रदान करीत असते. हा एक अनुभव असतो. हा अनुभव नवजन्माचा, मनाच्या पुनर्रचनेचे नवे अस्तित्व उगवण्याचा असतो. हा विश्वरूपतेच्या विलसणाचा एक क्षण असतो. माणसाच्या व्यक्तित्वातील सामंजस्याच्या कक्षा अमर्याद होण्याचा, प्राज्ञ तसेच निर्मळ आणि निकोप होण्याचाही हा क्षण असतो. तो स्वतःची व्याप्ती किंवा क्षितीज विस्तारित नेतो. हा क्षण पुढच्या अनेक क्षणांना आपल्यासारखे बनविण्याचा प्रयत्न करतो. त्या क्षणांनाही प्रज्ञानी, शहाणे आणि सम्यक करीत असतो. यातूनच उजेडाचे सौंदर्य जन्म घेते. हे अनेक क्षण उजेडाच्या सौंदर्याची छत्रछाया निर्माण करतात. यशवंत मनोहर हे या सौंदर्यछायेचे छत्रपती झाले आहेत. वयाच्या पंधराव्या वर्षी यशवंत मनोहर सरांनी भावभावनांचे समायोजन किंवा प्रगटीकरण, त्यामुळे होणारा त्रास, वयानुसार आयुष्यात येणारी वादळे समजून घेणे क्रमप्राप्त होते. या वयात कुठेही न मावणाऱ्या, न थांबणाऱ्या मुक्त आणि अनावर भावनांचा महापूरच येत असतो. तो त्यांनी अनुभवला आहेच पण ते वाहवत गेले नाहीत. त्यांना बांधून ठेवण्याच्या वेड्या नादात त्यांनी शब्दांशी नाते जोडले. शब्दांच्या सागरांचे बांधकाम त्यांनी केले. या शब्दांवर माझ्यासह महाराष्ट्रातल्या सुज्ञ वाचकांनी कोणतेही किनारे नसलेले प्रेम केले. अभिरुचींचे कोंडवाडे सगळ्यात आधी तोडून टाकल्यामुळे सरांचे हे मुक्तपण सन्मानाने स्वीकारले. जगात नितळ मनाने जगणे सोपे नसते. असे ज्यांना जगायचेच नसते ते आपल्या विरोधी बाकांवर खुशाल जाऊन बसतात. ते कितीही विरोधात उभे राहिले तरी मनोहरांचे मन - सर्वच भिंती तोडून बाहेर पडलेले मन शोषितांच्या बाजूनेच बोलत राहिले. जे लोक सरांच्या मनाच्या विरोधात उभे राहिले ते आपसूकच शोषितांच्या विरोधी आणि शोषकांच्या बाजूने उभे राहिले. खरे तर या आधीच त्यांना जगण्याचा शोध लागलेला होता. आपल्या घरादारावर आणि शरीरावर उजेडाची फुले लगडत आहेत ही सुंदर भावना जन्म घेत होती. सर लहानपणापासूनच दिसायलाही सुंदर आणि सौंदर्याचे पर्याय असलेले असे आहेत. गतीशुन्यता, दयनीयता, काळोखाचे प्रतल या सर्वांनाच भेदून उजेडाचा कॅनव्हास उभा केला. सर हे एक सम्यक विज्ञानशील, प्रज्ञा - प्रतिभावंत, बुद्धीप्रामाण्यवादी साहित्यिक नसते तर ते जगप्रसिद्ध चित्रकार म्हणून रंगरेषांबरोबर आयुष्यभर खेळत बसले असते. किती पैसा कमविला असता, ही बाब अलहिदा! मात्र बुद्धाला जसा गृहत्याग करायचा होता आणि सत्य शोधायचे होते म्हणून बुद्ध काही चक्रवर्ती सम्राट होऊ शकला नाही. मनोहरांनी मात्र मराठी साहित्याच्या कॅनव्हासवर उजेडाची फुले रंगवली आणि कधीही नाहीसे न होणाऱ्या सौंदर्याची निर्मिती केली. सौंदर्याचेही महाघरही बांधून काढले. साहित्याप्रती त्यांना अपार कृतज्ञता आहे. ते म्हणतात, साहित्याने मला नवा जन्म दिला. खूप नवनवे जन्म दिले. माझ्यासाठी आणि माझ्या कुटुंबासाठी ही प्रक्रिया नवीनच होती. साहित्याने सर्जनात रमणारे मन दिले. आपण सत्य सांगतो आहेत याचा अपूर्व आनंदही दिला आणि सत्य सांगण्याचा निर्भयपणाही दिला. साहित्याने माझ्या श्वासांना अर्थपूर्ण प्रयोजन दिले. इतर जे सुचले ते लिहून ठेवण्यासाठी मात्र येणाऱ्या दिवसाची वाट बघितली. त्यामुळे कंगाल जगणे हे सतत स्वप्नामागे धावायला शिकले आणि जगण्याचा सतत हुरूप वाढला. निष्प्रयोजनतेची बाधा मला कधीही झाली नाही, आपण कशासाठी जगायचे असा प्रश्न मला कधीही पडला नाही. साहित्याने मला जगण्याचा एक सुंदर उद्देश दिला. लेखनाच्या धुंदीत जगण्याचा ध्यास दिला. मला महत्वाचे पुरस्कार मिळाले, सन्मान मिळाले हे खरे आहे. पण मी पुरस्कारांसाठी, सन्मानासाठी कधीच लिहिले नाही. मी कोणालाही काहीही मागितले नाही आणि प्रमाण मानलेल्या मूल्यदृष्टीत जे बसले नाही, त्याचा स्विकारही मी केला नाही. मी अशा खूप गोष्टींना नकारही दिले. हा न वाकणारा कणा मला साहित्याने दिला. सर्वसमावेशक दृष्टी दिली. माणसांभोवतीच्या बंधनांचा कृत्रिमपणा सांगितला. तत्वज्ञानातील, धर्मांमधील आणि साहित्यातील असत्यांच्या डोंगरावर फुल्या मारायला शिकविले. खोटारड्या महोत्सवांची चिकित्सा करायला आणि शोषणाच्या सर्व राहुट्यांना आग लावायला सांगितले. साहित्याने मला अपार प्रेम करणारी माणसे दिली आणि कष्टांच्या डोंगरांना वंदन करायलाही शिकविले. असे ते प्रामाणिकपणे सांगतात. या डोंगरांच्यामधून उजेडाची पहाट उगवत राहिली. दुपार झाली नि संध्याकाळ झाली तरी ती पहाट उजेडाचे सौंदर्य स्वतःभोवती लपेटून घेऊन पहाटच झाली, पुन्हा पुन्हा उगवत राहण्यासाठी. या पहाटेने नेहमीच अंधाराचे किनारे उध्वस्त केले. अंधाराला पूर्णपणे गिळत जाणाऱ्या उजेडपौर्णिमेचे नेतृत्व केले. यशवंत मनोहर हे बुद्धिप्रामाण्यवादी साहित्यिक म्हणून सर्वदूर परिचित आहेत. हा वाद साहित्याला कोणत्याही दृष्टीने मर्यादांमध्ये बांधत नाही. माणूस हाच त्याचा एकमेव विषय असतो आणि या माणसाच्या सर्वांगीण अस्तित्वाचा स्वीकार आणि गौरवच हा वाद करीत असतो. माणसांमधील गुणांचा आणि दुर्गुणांचाही वेध घेतांना साहित्यिकांनी किंतु परंतु ठेवू नये. बुद्धिप्रामाण्यवाद हे एक मूल्यच आहे. ते विज्ञानशीलता, इहवाद यांच्यासंबंधी वर्धित होते. ते विविधतेला मानवी सौहार्दाने गुंफून ठेवते. या संबंधातील ऐक्य आणि परस्पर सद्भावना या विविधतेचे सौंदर्य वृद्धिंगत करीत असतात. हे सौंदर्य सत्याचे सौंदर्य असते. चैतन्यवाद, दैववाद, अध्यात्म आणि अलौकिकता या सर्व गोष्टी माणसाला सत्यापर्यंत पोहचू देत नाहीत. त्याची गाठच पडू देत नाहीत. ते सर्वच असत्याला सत्य आणि भ्रमाला वास्तव मानण्याला बाध्य करतात. त्यामुळे अवास्तववादी साहित्य जन्माला येते. ही सर्वच यंत्रणा माणसाच्या फसवणुकीची, खोट्या सत्ताकेंद्रांनी सजवलेली यंत्रणा असते. ही यंत्रणा साहित्यिकाची प्रतिभा उध्वस्त करून टाकते. असा साहित्यिक त्या यंत्रणेचा गुलाम बनतो. बुद्धिप्रामाण्यवाद आणि विज्ञानशीलता हेच खऱ्या साहित्यिकाचे क्षितीज होय. म्हणूनच बुद्धिप्रामाण्यवाद हा यशवंत मनोहर सरांच्या एकूण साहित्याचा श्वास आहे. ते साहित्यिकांना इशारा देतात की, साहित्यिकांच्या स्वातंत्र्याला कोणत्याही हितसंबंधांची चौकट नसते. त्याचे मन परतंत्र नसते. म्हणूनच खरा प्रतिभावंत साहित्यिक आपल्या स्वातंत्र्यनिष्ठा निर्माण करीत असतो. चौकटविहिनता हीच त्याची भूमिका असणे गरजेचे असते. या भूमिका भक्तांना आंधळेपणाचा त्याग करायला सांगतात. तसे झाले तर इथे स्वातंत्र्याची निर्मिती होते. ही निखळ उजेडाचीच निर्मिती होते. या स्वातंत्र्याच्या प्रतितीला व उन्नयनाला सौंदर्याची प्रतिती म्हटले जाते. हे सौंदर्य सर्वदूर पसरत जाते. अनेकजण उजेडाचे उपासक बनत राहतात. ते आंधळे उपासक नसतात. ते चिकित्सक असतात. विधायकता आणि विघातकता यांत फरक करतात. त्यांनी खोटेपणाची भूमिका त्यागलेली असते. ही त्याची भूमिका माणसाच्या उजेडमयतेचीच असते. सौंदर्य याच क्षितीजातून उगवत असते. आजच्या राजकीय स्थितीगतीवरून सरांचे मन अगदी विषण्ण होते आहे. परिस्थिती हाताबाहेर जात आहे. वैचारिक वाताहत मोठ्या प्रमाणावर होत आहे. वाताहतीमुळेच पायाखाली सुरुंग आणि माथ्यावर आगीचा ढग ओथंबून आहे. सर्वत्र सामाजिक आणि नैसर्गिक पर्यावरण उत्साहाने जाळले जात आहे. काही निळे पक्षी रंगांतर करून भगवे होत आहेत. सूर्यकिरण अंधाराशी समरस झाले आहेत आणि दिवस उगवण्याची चांगली प्रथा बंद होते आहे. हे अत्यंत अस्वस्थ करणारी गोष्ट आहे. ज्या शब्दातून सूर्यांगण पिसारले पृथ्वीवर तो शब्द माझा आहे. परंतु माझ्या डोळ्यातून अंतरिक्षाएवढा अश्रू का उगवला ? शेतात आपण चांदणे पेरतो आणि संकटे कशी उगवतात ? असे सवाल ते काळाला करताहेत. पण ते हताश होऊन बसत नाहीत. ते आजही कोणत्याही मर्यादा नसलेले लढवय्ये योद्धे आहेत. म्हणूनच वाताहतीच्या निर्मूलनाची गरज व्यक्त करीत आहेत. राजकारणाच्या हत्येचे सर्व पुरावे बौद्धिक अंध सोडले तर सर्वांनाच दिसत आहेत. ही हत्या आपण जाहीर करायचीही आहे आणि राजकारणाला नवा जन्मही आपणच द्यायचा आहे. कालवरची राजकारणाची व्याख्या राजकारणाची नव्हतीच. राजकारणाची अचूक व्याख्या करण्यासाठी आधी अचूक राजकारण निर्माण करता यायला हवे, असे ते म्हणतात. हे करण्यासाठी आपल्याला आपले रूपांतर काटेकोरपणे संविधाननीतीतच करून घ्यावे लागेल. बुद्ध आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हे जगातील सर्वश्रेष्ठ तत्त्वज्ञानी आपल्याजवळ आहेत आणि जगातील अनन्य संविधानही आपल्याजवळ आहे. गगनभेदी विज्ञाननिष्ठा, अतुल्य बुद्धिप्रामाण्य आणि समतेचे असीम अंतरिक्ष आपल्याजवळ आहे. पण विषारी राजकीय पर्यावरण मला आणि तुमच्यासारख्या असंख्य सद्विवेकवाद्यांना मोठा धक्का देत आहे, अशी त्यांची धारणा झाली आहे. हा आपल्यातील सत्याच्या आणि सलोख्याच्या सर्वमयतेच्या अग्निपरीक्षेचा काळ आहे. आपण या अग्निपरीक्षेत पासच होऊ हा निर्वाणीचा, अपूर्व आणि कृतिमय निर्धारच आपला हात संविधानविजयाच्या हातात सन्मानाने देऊ शकतो. हा पुढील जगण्याचा उद्देशच आहे. यासाठी या सौंदर्यशास्त्रज्ञाला आंबेडकरी साहित्याचे सांस्कृतिक संविधान आता लिहावयाचे आहे. म्हणूनच 82 वर्षांच्या या योद्धाचे अभिष्टचिंतन करतो, अधिकाधिक जगण्याच्या हक्काला अभिवंदन करतो आणि थांबतो. ■ ■

प्रज्ञाधर ढवळे
मो. 9890247953

बदनामी मागची बदमाशी

कोणतीही घटना घडते तेव्हा त्यामागे निश्चित एक करण असते. हा कार्यकारणभाव सिद्धांत आहे. बहुजन महानायक - नायिकांवर होत असलेल्या चिखलफेकीमागे सुद्धा एक निश्चित कारण आहे. हे अचानक किंवा सहज घडत नाही. बदनामी करणाऱ्या व्यक्तिमागे एक विचार असतो. त्याला ज्या महापुरुषाची बदनामी करायची असते त्यांच्या विचाराला तो आव्हान देत असतो, त्या माध्यमातून तो महापुरुषाला मानणाऱ्यांना डिवचतो, दंगली घडवणे, लोकांचे लक्ष सत्ताधरी नेत्यांच्या काळ्या कारनाम्यावर लागू नये, आपली सत्ता अबाधित राहावी हा त्यामागचा उद्देश असतो.

एरव्ही अशा समाजद्रोही व्यक्तीला महामानवाविषयी फारसे देणे घेणे नसते. नुकताच राहुल सोलापूरकर, नागपूरच्या कोरटकर बदमाशांनी छत्रपती शिवाजी महाराज, छत्रपती संभाजी महाराज व माँ जिजाऊंची बदनामी केली. हे दोघेही आरएसएस व भाजपशी संबंधित आहेत, ही बाब लपून राहिली नाही. सत्ता आपली आहे, आता आपण कोणाला काहीही बोलू शकतो, असा विश्वास संघ आणि भाजपच्या कार्यकर्त्यांना आला आहे. त्यामुळे त्यांनी खूपच खालच्या पातळीवर बदनामीची मालिका सुरु ठेवली आहे. एक वेळ या आपण यांच्या नांग्या ठेचूनही काढू. परंतु जी प्रवृत्ती देशभर धुडघूस घालत आहे, तिला वेसन कसे घालता येईल, हा प्रश्न आहे. ही प्रवृत्ती पुरंदरे, सुधांशु त्रिवेदी, मंगलप्रभात लोढा, विनोद तावडेच्या तर कधी मनोहर भिडेंच्या रूपाने गावभर फिरत आहे. 'महाराज अर्ग्र्याहून सुटले तेव्हा मिठाईचे पेटारे वगैरे काही नव्हते. महाराज चक्क लाच देऊन बाहेर आले. अगदी औरंगजेबाच्या वजीराला आणि त्यांच्या बायकोलाही महाराजांनी लाच दिली.' असे जाहीर सांगणाऱ्या राहुल सोलापूरकरला कोण पाठबळ देत आहे, हे सुज्ञ लोकांना चांगलेच ठाऊक आहे. त्याला या विषयी प्रश्न विचारायला जाणाऱ्या लोकांना खूनी ठरविल्या जाते आणि त्याच्या जीवाला धोका आहे म्हणून त्याला सरकारकडून सुरक्षा दिली जाते. सोलापूरकर ने बदनामी करतांना शिवाजी महाराजांचे शौर्य तर नाकारलेच शिवाय त्याच्या देहबोलीत महाराजांबद्दल घृणाही जाणवत होती. सोलापूरकरला जबाब विचारेपर्यंत फडणवीसांचा बगलबच्चा प्रशांत कोरटकर इतिहासकार इंद्रजीत सावंतला फोनवर जिवे मारण्याची धमकी देतो. तो येथेच थांबत नाही तर तो सुद्धा शिवराय, माँ जिजाऊ आणि संभाजी राजेंवर अगदी खालच्या पातळीवर जाऊन बदनाम करतो. एकाच आठवड्यात घडलेल्या या दोन्ही घटना काय दर्शवितात? ही मगरुरी सत्तेचा माज कोणाच्या बाळावर केला जातो, हे जनता समजून चुकली आहे. तसे बघता अशा घटना महाराष्ट्राला नव्या नाहीत. अशीच गरळ राष्ट्रपिता ज्योतिबा फुले, सावित्रीबाई फुले, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि जवळपास सर्वच बहुजन नायक नायीकांच्या बाबतील ओकली जात आहे. यामध्ये मुख्यतः छत्रपती शिवाजी महाराज आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर त्यांचे लक्ष्य असते. बुद्ध पूर्व काळात वैदिक आर्य ब्राह्मणांनी यज्ञ - वैकल्य, पशु हत्या, दारू सेवनाची परिसीमा गाठली होती. या अनिष्ट आणि अमानवीय प्रथा परंपरेला बुद्धाने प्रथमता आव्हान दिले. तर्क, विज्ञान आणि संघटनेच्या आधारे बुद्धाने समांतर व्यवस्था निर्माण केली तेव्हा त्यांना बदनाम करण्यात ब्राह्मणांनी कोणतीही संधी सोडली नाही. त्यांच्या चारित्र्यावर तर हल्ले केलेच, शिवाय जीवे मारण्याचा सुद्धा अनेकदा प्रयत्न केला. पुढे मध्ययुगात संत कबीर, संत रैदास, संत तुकाराम यांना याच ब्राह्मणी व्यवस्थेने संपविलेत. अनेक मंदिराच्या गाभाऱ्यात बुद्ध मुर्त्यांचे चिन्ह, प्रतिके दिसतात. मात्र त्यावर कोणी फारसे बोलत नाही. काही मंदिरात बुद्धाची मूर्ती कधी काली, महाकाली तर कधी स्थानिक देवीच्या वेशात दिसते. आज सम्राट अशोकांनी बांधलेल्या 84 हजार स्तूपांचा हिशेब मागितला जातो तेव्हा ब्राह्मणी व्यवस्था डगमगायला लागते. अशावेळी त्यांच्याकडे विदृपीकीकरणाशिवाय आणि बदनामी केल्यावाचून पर्याय नसतो. आज राज्यात आणि केंद्रात महापुरुषांचे बदनामी सत्र सुरु आहे, त्याचे प्रयोजकत्व खुद्द सरकारने घेतले आहे. त्याला सुरक्षा दिली आहे. आपली व्यवस्था किंवा सत्ता कायम टिकवण्यासाठी सत्ताधारी प्रयत्नशील असतो. तो जर लोक कल्याणकारी असेल तर लोकांच्या हिताच्या योजना राबवतो. याचा प्रत्यय आपल्याला सम्राट अशोक, छ. शिवाजी महाराज, राजर्शी शाहू महाराजांच्या काळात आलाय. राजे असूनही यांनी लोकशाही मूल्यें जोपासलीत. आज लोकशाही असूनही हुकूमशाहीचा अनुभव नागरिक घेत आहेत. हे सरकार अंधश्रद्धा, दैव, ईश्वर सारख्या अवैज्ञानिक गोष्टीची अशी पेरणी करत आहे, ज्यातून सामान्य जनता मानसिक गुलाम राहील. जो कोणी या विरोधात विद्रोह करण्याचा प्रयत्न करेल त्याला बदनाम करायचे, त्याच्याविषयी भ्रम निर्माण करायचा आणि तरीही त्याचे काम चालूच राहत असेल तर त्याचा खून करायचा. यासाठी त्यांनी स्वातंत्र शाखा निर्माण केल्या आहेत, अशा शाखांना रसद पुरवली जात आहे. मनोहर भिड्यांच्या पायावर लोटांगण घालणाऱ्या राजकीय नेत्यांच्या रांगा आणि हातात झेंडे घेऊन फिरणारी कार्टी कोणाची आहेत? बहुजन मुलांचा मेंदू नासवून त्यांच्या ताकदीचा उपयोग सत्ताधारी आपली व्यवस्था सुरक्षित ठेवत असला तरी अनेक युवकांनी त्यामधून आपली सुटका करून घेतली आहे. कोल्हापूरच्या कोर्टासमोर कितीतरी युवक हातात कोल्हापुरी चप्पल घेऊन कोरकटकराची वाट बघत होते. हे कृत्य संविधानिक नसले तरी वैचारिक दृष्ट्या हे भविष्यासाठी चांगले संकेत आहेत, असे म्हणावे लागेल. ■ ■

जीवन गावंडे
7350442920

बहुजन सौरभ

जर तुम्ही निसर्गाला त्रास दिला तर निसर्ग तुमचा नाश करेल

आर्ट ऑफ अन्डरस्टॅण्डींग, संगणक, विज्ञान युगात प्रगल्भ होतांना दिसत नाही. म्हणून जनतेच्या दरबारात अस्वस्थ, अत्याचार, नागवी धिंड, बलात्कार (वयोगटाचे बंधन नाही) ही आमची मानसिकता असेल तर तपाची यंत्रणा पुन्हा निःस्वार्थपणे, निरागसपणे कोणाच्याही दडपणाखाली न येता आपल्या सद्विवेकबुद्धीचा वापर करून प्रत्येकाने कर्तव्याची अंमलबजावणी करावी. यातच कर्तव्याचे पालन व हीत दडलेले आहे. वाईट कृत्य करणाऱ्यांना त्याची शिक्षा मिळालीच पाहिजे. यात कूचराई होता कामा नव्हे! अन्यथा न्यायमंदिरे आणि न्यायदेवता, न्यायसंस्थांवर लोकसमूहांचा विश्वास बसणार नाही. पत, पद आणि पैसा याकडे न्याय देणाऱ्या संस्था झुकत असतील तर गरिब, श्रमकरी, कामगार, रानावनातले आदिवासींना न्याय संगणक युगात अशक्यप्राय होणार. पुन्हा आपल्या देवाला म्हणजे अठ्ठाविस युगे उभा विटेवरी अशी म्हणण्याची पाळी येता कामा नये. निसर्गप्रेमी, निसर्गपूजक, प्रकृतीपूजक ही खरी ओळख आदिवासींची आहे. निसर्गाच्या समवेत युगानुयुगे आनंदी सुखी, समाधानी असणारा मर्यादित इच्छा बाळगणारा समाज म्हणजे आदिवासी. नृत्य हा त्यांचा पारंपारिक करमणुकीचे साधन. पौर्णिमेचा चंद्र आणि चांदणीच्या लख्ख प्रकाशात नाचणारा, आनंद व्यक्त करणारा आदिम समूह. निसर्गाचे रक्षण नव्हे तर जतन आणि संरक्षण करणारा आदिवासी कोरोना काळात अजिबात विचलित झाला नाही. कोरोनाने त्यांच्या परिसरात प्रवेशही केला नाही. परंतु ज्ञानविज्ञानाच्या आधुनिक हलचल निर्माण झाली. अत्यंत आधुनिक तंत्राचा, ज्ञानाचा, स्वच्छ ठेवणाऱ्या मोठमोठ्या भारतासह विश्वातील शहरात कोरोना मुक्कामाने होता. तोंडावर मुसका बांधून, गर्दी टाळणारे लोक एकमेकापासून दूर होऊ लागले. औषधोपचार नाही. अत्यंत दुःखद असा काळ होता. मृत्यू दारात 27X7 पहारा देत होता. काहीही झाले तरी मृत्यूचे भय इतके होते की फक्त कोरोना-कोरोना अशी दहशत सगळीकडे पसरत गेल्याचे प्रत्यक्ष चित्र कुटूंबात, समाजात, देशात, विदेशांत, गावगाड्यात दिसत होते. कोरोना म्हणजे मृत्यूचे तांडव नृत्य. हसणे बंद, रडता रडता अश्रू आवरेना. कोणतेही विधी, पूजाअर्चा न करता त्यांना आगीत फेकल्या जात होते. सर्व काही आगीत जळून राख होतांना म्या मरण मी पाहिले याची डोळा याची देही, ही अनुभूती अजूनही मनाला अस्वस्थ करणारी आहे. खरे कारण अजूनही कळले नाही. ही आधुनिक युगाची शोकांतिका आहे. निसर्गाला डिस्टर्ब करणारा माणूस आज स्वतः डिस्ट्रॉय होण्याच्या वाटेवर आहे. भारत सरकारचे उपाय म्हणजे घरांवर, माडीवर जाऊन थाळ्या वाजवा कितपत योग्य होते ते तुम्हीच ठरवा. त्या काळात मंदिर, मस्जिद, गुरूद्वारा, विहारे तथा प्रार्थनास्थळे सर्वकाही बंद. फक्त सफाई कामगार तोंडाला मोठे रूमाल बांधून आपले निमूटपण कर्तव्य बजावित होते. संपूर्ण जीवनमान बदलले होते. कोरोना म्हणजे मृत्यू आणि मृत्यू म्हणजे कोरोना अशी अवस्था झाली हाती. दवाखाने हाऊसफुल होते. याचा फटका जबरदस्त सर्वसामान्यापासून ते अतिगर्भश्रीमंतांनाही झाला. कोरोना काळात कोट्यावधी लोक महाकाय शहरातून जीव मुठीत धरून गावाकडे परत जातांना काय हाल झाले? आपण सर्व साक्षीदार आहोत. लॉकडाऊन किती काळ? आपण आपल्याच घरात कैद्यासारखे जीवन जगत होतो.

आदिवासी अस्तित्व

प्रा. डॉ. वामन शेळमाके
9420973248

क्रमशः ■ ■

आधारवड
डॉ. मधुकरराव वासनिक

उजळणे आणि मावळणे आणि निसर्ग नियम आहे. या सृष्टीपटलावर अनेक व्यक्ती अवतीर्ण होतात आणि अंतर्धान पावतात पण त्यातील काही व्यक्ती इतक्या देदिप्यमान असतात की त्यांच्या सानिध्यात आलेल्या सामान्य व्यक्ती सुद्धा अंतर्बाह्य उजळून निघतात अशा तेजोवलयी आणि ललामभूत व्यक्तिमत्वात डॉ. मधुकरराव वासनिक यांचा समावेश होतो. अशा कर्तृत्ववान व्यक्तिमत्त्वाचा मला परिसस्पर्श लाभला हे मी माझे सौभाग्य समजतो. वैद्यकीय, शैक्षणिक, सामाजिक, क्रीडा आणि राजकारण या क्षेत्रातील ते गतिशील व्यक्तिमत्व होते. या क्षेत्रातील त्यांचे कार्य अत्यंत भरिव आणि नेत्रदीपक आहे. साहित्य आणि सांस्कृतिक या क्षेत्राबद्दल त्यांना आस्था आणि नितांत आदर होता. एखाद्या विशाल वटवृक्षाप्रमाणे त्यांचे व्यक्तिमत्व होते. 50 वर्षांपूर्वी वैद्यकीय पदवी धारण केली असताना आणि त्यांची वैद्यकीय प्रॅक्टिस चांगली चालत असताना सुद्धा त्यांच्या कनवाळू स्वभावामुळे दलित पीडित आणि दारिर्द्याने गाजलेल्यांच्या मुलांची शिक्षणासाठी होणारी परवड त्यांना पहावत नव्हती. त्यांनी स्वतः सुद्धा शिक्षणासाठी अपार कष्ट घेतले होते. स्वतः अर्थार्जन करून, स्वतः पैसे कमवून एमबीबीएस ला ॲडिशन घेतली होती. वडिलांच्या छत्रछायेला बालपणीच पारखे झालेले डॉ. साहेब कुटुंबासाठी अतिशय हळवे होत असत. आपल्या लहान भावांची जबाबदारी आपली आहे हे त्यांनी मनात पक्के केले होतेच पण डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या आव्हानामुळे आम्ही शिकलो पण शिकलेल्यांनी समाजातील तळा गातील लोकांना अंतर देऊ नये त्यांच्या उत्थनानासाठी प्रयत्न करून सामाजिक बांधिलकीचा वसा जपावा ही सुद्धा खुणगाठ त्यांनी मनात बांधली असल्यामुळे दलितांच्या आणि आर्थिक विपन्न असलेल्या बहुजनांच्या विद्यार्थ्यांनी सुद्धा शिकले पाहिजे आणि आर्थिक संपन्न होऊन आपल्या कुटुंबाची जबाबदारी सांभाळावी व इतरांसाठी मदत द्यावी असे विचार वारंवार त्यांच्या मनात येत त्यामुळे ते अस्वस्थ होत. याच विचारातून अगदी मोक्याच्या जागेवर स्वतःसाठी मोठे हॉस्पिटल बांधण्याऐवजी त्यांनी भाड्याच्या घरात राहून महाविद्यालय बांधण्याचे ठरविले. त्यांनी पीपल्स वेल्फेअर सोसायटीची स्थापना केली जी पुढे पी.डब्ल्यू.एस. नावाची संस्था म्हणून नावारूपाला आली. पीडब्ल्यूएस या संस्थे अंतर्गत त्यांनी उत्तर नागपुरात पदवी महाविद्यालय सुरू केले. प्रारंभी कला, वाणिज्य व नंतर विज्ञान शाखाही जोडून घेतली. या महाविद्यालयात अनेक विषय -पी.जी.सुरू केले. पाली प्राकृत यासारखे विषय त्यावेळेस केवळ याच महाविद्यालयात शिकविले जात असत. अशा प्रकारे डॉ. बाबासाहेबांनी पीडब्ल्यूएस चे छोटेसे रोपटे लावले. अत्यंत परिश्रमाने जोपासले, वाढविले आणि पुढे या वृक्षाचे वटवृक्षात रूपांतर झाल्यावर ते सर्वांसाठी खुले करून दिले. आज हा वटवृक्ष मोठ्या डौलात उभा आहे. त्याची एक फांदी 40 वर्षांपूर्वी कळमेश्वर सारख्या छोट्या व मागास भागात शिक्षणाच्या रूपाने लावली. आज हा वृक्ष देखील दळदार झाला आहे. या माध्यमातून डॉ. साहेबांनी अनेकांना आश्रय दिला, आधार दिला आणि ते सर्वांचे आधारवड झाले. शैक्षणिक क्षेत्रात तर पुढे पुढे ते केवळ व्यक्ती नव्हते जणू चालती बोलती संस्थाच झाले होते. नागपूर विद्यापीठात डॉ. साहेबांचा गौरव पूर्ण दबदबा होता. क्रीडाक्षेत्र सुद्धा त्यांना फार प्रिय होते. या क्षेत्रातील त्यांची कामगिरी अतिशय वाखणण्यासारखी आहे. वैद्यकीय क्षेत्रातही अथक परिश्रमाने त्यांनी स्वतंत्र बालरोग विभागाची मंजुरी आणून असा नवा विषय सुरू केला आणि वैद्यकीय क्षेत्राचे लक्ष वेधून घेतले. त्यांच्या या कृतीने साऱ्या वैद्यकीय क्षेत्रात त्यांचे नाव दुमदुमले. डॉ. साहेबांचे व्यक्तिमत्व फुलत होते. ते देखणे होते, रुबाबदार होते आणि त्यांचा राहणीमाणाचा थाट सुद्धा दिपवून टाकणारा होता. पुढे तर या लौकिकामुळे ते राजकारणातही शिरले आणि विधान परिषदेचे सदस्य झाले. या काळात त्यांनी विद्यापीठातील शैक्षणिक क्षेत्रातील समाजातील अनेक समस्या व प्रश्न लावून धरले व अन्यायाला वाचा फोडली. वैद्यकीय अधिकारी ते आमदार असा त्यांचा लखलखत्या प्रवास होता. सारे वैभव त्यांच्या पायाशी होते पण तरीही ते पायाखालच्या मातीशी जुळून होते कारण अभावातून, चिखलातून पुढे येऊन फुललेले ते एक शुभ्रधवल कमळ होते. गरिबांविषयी त्यांच्या मनात कनवाळूपणा होता दयाभाव होता. बुद्धाची करुणा आणि डॉ. बाबासाहेबांचे परिश्रम व समता मुलक विचार हे त्यांच्या हृदयात घट्ट रुजलेले होते. वैद्यकीय प्रॅक्टिस करताना अनेकांचा त्यांनी मोफत उपचार केला. अनेकांना त्यांनी शैक्षणिक संस्थेचा आश्रय दिला व त्यांचे जीवन आबाद केले. जाती पातीच्या पुढे असणारे ते धर्मनिरपेक्ष व्यक्तिमत्व होते. झालेल्या चुकांचे जर कोणी परिमार्जन केले तर त्याला माफ करून हृदयाशी कवटाळण्याचे औदार्य सुद्धा त्यांच्यात होते. प्रसन्न आणि आकर्षक व्यक्तिमत्त्वाचे धनी असलेले डॉ. साहेब वरून फणस नव्हतेच पण आतून मात्र फणसाचा मधाळ गर होते. त्यांनी माझ्यासारख्या साध्या सामान्य व्यक्तीवर कृपादृष्टी केली व मला त्यांच्या मेळ्यात आश्रय दिला. हळूहळू त्यांचे नि माझे अनुबंध घट्ट झाले. त्यांचा माझ्यावर विश्वास बसला आणि पुढे एखाद्या पीए प्रमाणे मी त्यांच्यासोबत सावलीसारखा वावरलो. डॉ. साहेबांनी त्यांच्या शेवटच्या क्षणापर्यंत मला आंतरले नाही व मला त्यांची सेवा करण्याची संधी दिली आई-वडिलांनी मला जन्म दिला, संस्कार दिले व घडविले मात्र पुढे खऱ्या अर्थाने मला व्यवहार ज्ञान प्राप्त झाले ते डॉ. साहेबांकडूनच. त्यांच्या कृती, त्यांचे व्यवहार, त्यांचे बोलणे, इतरांशी संबंध जोपासणे, कोणतेही कार्य तातडीने मार्गी लावणे, समाजाच्या व संस्थेच्या हिताचा निर्णय घेणे पण प्रसंगी कर्मचाऱ्यालाही अभय देऊन त्याच्या पोरा बाळांवर अनुग्रह करणे, कोणाचे चुकत असेल तर त्याची कानउघाडणी करणे व पण थोड्याच अवधीत त्या चुका पदरात घेऊन त्याच्याशी पुन्हा संबंध पूर्ववत करणे, योग्यतेनुसार सर्वांचा आदर सत्कार करणे, अडचणीत धावून जाणे, घरातील सेवेकऱ्यांना खुश ठेवणे अशा कितीतरी गोष्टी आहेत की मी त्यांच्यापासून शिकलो आहे. माझे शिक्षण जेमतेम असतानाही त्यांनी मला पीपल्स वेल्फेअर सोसायटी चे सदस्य पद देऊन संचालक मंडळावर मुख्य कार्यकारिणीत घेतले. कोणतेही पाऊल उचलताना मला त्याची कल्पना ते जरूर देत. त्यांची माझी ट्युनिंग चांगली जमायची. त्यांच्या दोन मुलानंतर मी त्यांचा तिसरा मुलगाच होतो, म्हणून माझ्यासाठी ते पितृतुल्य होते असे बहुगुण संपन्न डॉ. साहेब जेव्हा निर्वतले तेव्हा मला खऱ्या अर्थाने पोरके झाल्यासारखे वाटले. अशा या आधारवडाचा केवळ मीच अनुगृहीत होतो असे नाही. या आधारवडची माया, या वृक्षाची सावली अनेकांना लाभली आहे. त्यांच्या ऊन्मळण्याने सर्व हळहळले पण त्यांनी लावलेला वटवृक्ष तो कायम बहरत राहील आणि आम्हाला मार्ग दाखवेल. अत्यंत संपन्न, समृद्ध, रसिक, कलाश्रयी जीवन ते जगले आणि संपन्न जीवन जगण्याचा आदर्श इतरांना दिला. हा लेख म्हणजे त्यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचा केवळ एक अंश आहे. खरे तर एखाद्या हीमनगाप्रमाणे त्यांचे कार्यकर्तृत्व होते. अनेक क्षेत्रातील त्यांचे कार्य इथे नमूद करता येणे शक्य नाही. आज ते लौकिक अर्थाने आपल्यात नाहीत पण त्यांच्या विचारांनी ते कायम आम्हा सर्वांच्या हृदयात कायम राहतील हे निश्चित आहे. त्यांच्या प्रथम स्मृतीदिनानिमित्त त्यांच्या स्मृतींना भावपूर्ण आदरांजली. ■ ■

- धर्मेंद्र बनसोड

“ थोडे थोडे पण सतत केलेले कामच फलदायी ठरते. ”

वाघ्या कुत्र्याची दंतकथा

छत्रपती शिवरायांच्या दुःखद निधनानंतर रायगडावरील जगदीश्वराच्या प्रासादाच्या पूर्वेकडील दरवाजासमोर त्यांच्यावर अग्निसंस्कार करण्यात आले. त्याठिकाणी त्यांची समाधी आहे. तिच्या बाजूला तथाकथित 'वाघ्या' कुत्र्याचीसुद्धा समाधी आहे. असे म्हणतात की, शिवरायांचा एक लाडका कुत्रा होता. शिवरायांच्या निधनानंतर सारेच शोकाकुल झाले, तसाच तोही झाला. शिवरायांच्या पार्थिवाला अग्नी दिल्यावर कुत्र्याने त्यावर झेप घेतली आणि त्यात तो सुद्धा जळाला.

डॉ. अशोक राणा
मो. 9325514277

या घटनेवर अनेक कवींनी काव्यरचना केली. 'राजधानी रायगड' या पुस्तकाचे लेखक वि.वा.जोशी यांनी, 'श्री शिवाजी महाराजांबरोबर त्यांचा आवडता कुत्रा चितेत उडी घेऊन मेला, या आख्यायिकेवर श्री. भालचंद्र कवी (महाड) यांनी केलेले काव्य त्यांच्या परवानगीने देत आहे', अशी माहिती देऊन परिशिष्ठात (पृ.141) ही कविता दिलेली आहे. 'अनुचर'या शीर्षकाखालील या कवितेत आठ कडवे आहेत. त्यापैकी तिसऱ्या कडव्यात 'विशालाकृती, मिसाळ ढवळा, श्वानकेसरी नर-केसरिचा - ऐसा जो जगताला गमला, साचा अनुचर छत्रपतींचा' असे त्याचे वर्णन आलेले आहे. जणू काय प्रत्यक्ष कवीने त्याला पाहिले असावे, असे हे वर्णन आहे. 'जे न देखे रवी, ते देखे कवी' असे म्हणतात, ते उगीच नव्हे! कवी आणि नाटककार राम गणेश गडकरी यांनी आपल्या 'राजसंन्यास' या नाटकात या प्रसंगाचे वर्णन केले आहे. त्याच्या आधारे रायगडावरील 'वाघ्या कुत्र्याची समाधी' उभारली गेली.

महात्मा ज्योतिबा फुले यांनी 1868 मध्ये 'शिवाजी महाराजांचा पोवाडा' रचला होता. तो शिवरायांच्या समाधीवर अर्पण करण्याकरिता 1869 मध्ये ते रायगडावर गेले होते. शिवजयंती साजरी करण्याची कल्पना त्यांच्या मनात होती. त्याद्धीने त्यांनी शिवरायांची समाधी शोधून तिच्या भोवताल असलेली घाणेरी व इतर झुडुपे बाजूला करून ती पाण्याने स्वच्छ केली आणि तिच्यावर फुले वाहिली. त्यावेळी त्यांनी या समाधीची झालेली दुरवस्था पाहून दुःख व्यक्त केले होते. शिवरायांचे कार्य घरोघरी पोहोचावे यासाठी त्यांनी 1870 मध्ये पुण्यात शिवजयंती साजरी केली. त्यानंतर जेम्स डग्लस 1883 साली रायगडावर येऊन शिवरायांच्या समाधीची अवस्था पाहून ढसाढसा रडला होता, असे म्हणतात. त्याने समाधीची मापे घेऊन नकाशे तयार केले होते. 1885 मध्ये मुंबई इलाख्याचे तेव्हाचे गव्हर्नर सर रिचर्ड टेम्पल यांनी गडावर येऊन समाधीची रखवालीचे काढली होती.

1926 मध्ये श्री.शिवाजी रायगड स्मारक समितीने समाधीच्या चबुतऱ्याचे अष्टकोनी मेघडंबरी बांधली. या चबुतऱ्याची डागडुजी करण्याच्या दृष्टीने पाया खणताना त्यांना मानवी अस्थींचे तुकडे, राख आणि एका प्राण्याची न जळलेली हाडे व कवटी सापडली. त्यापैकी अर्धवट जळालेली हाडे कशाची आहेत, हे जाणून घेण्याच्या हेतूने स्मारक समितीचे अध्यक्ष साहित्यसम्राट न. चिं. केळकर यांनी 25 डिसेंबर 1925 रोजी कलकत्त्याच्या 'प्राणीशास्त्र सर्वेक्षण संस्थे'कडे पाठविली. 12 जानेवारी 1926 रोजी प्रस्तुत संस्थेने याविषयीचा अहवाल समितीकडे पाठविला. त्यानुसार ती हाडे 'ऊदमांजराची' आहेत हे स्पष्ट झाले. 31 एप्रिल 1926 रोजी रायगडावर समाधीच्या जिर्णोद्धाराचा समारंभ झाला. त्यावेळी समाधी अर्धवट स्थितीत होती व पुढे 1927 मध्ये ती पूर्ण झाली. समाधी पूर्ण करण्याकरिता पुरेसा पैसा उपलब्ध नसल्यामुळे स्मारक समितीचे पदाधिकारी देणगी मागण्याकरिता इंदूरचे राजे तुकोजी होळकरांकडे गेले. राणी शर्मिष्ठादेवी यांचा अत्यंत प्राणप्रिय कुत्रा मेला आहे, त्यामुळे राजेसाहेब सुतकात आहेत म्हणून भेटू शकणार नाहीत, असे त्यांना सांगण्यात आले. पैशाची आवश्यकता असल्यामुळे आठवडाभर सारे सदस्य इंदूरमध्ये मुक्कामास राहिले. सुतक संपल्यावर राजेसाहेबांची भेट त्यांनी घेतली. राजेसाहेबांनी देणगी देण्याचे मान्य केले, पण त्यांच्या कुत्र्याचे स्मारक व्हावे अशी सूचना त्यांनी पदाधिकाऱ्यांना केली. या माहितीत कितपत तथ्य आहे, हे निश्चितपणे सांगता येत नाही. लोकमाता अहिल्याबाई होळकरांचा सुतकांसारख्या रूढी व प्रथांवर विश्वास नव्हता. त्यामुळे त्यांच्या घराण्यातील लोक कुत्र्याचे सुतक पाळण्याएवढे मागासलेले असतील असे वाटत नाही. स्मारक समितीच्या सदस्यांनी तुकोजी होळकरांकडून देणगी घेतली आणि शिवरायांच्या समाधीच्या उंचीएवढा स्तंभ उभारून त्यावर कुत्र्याची प्रतिमा 1936 मध्ये बसविली. त्यामुळे शिल्पकार करमरकर यांनी पंचधातूमध्ये बनविलेला हा कुत्र्याचा पुतळा 'वाघ्या कुत्र्याचा' म्हणून प्रस्थापित झाला.

शिवसमाधीच्या पायाशी आढळलेली हाडे उदमांजराची आहेत, हे निष्पन्न झाल्यावरही स्मारक समितीने असे का केले असावे हा प्रश्न अभ्यासकांपुढे उभा आहे. त्याचे उत्तर असे दिले जाते, की या निमित्ताने शिवरायांच्या स्मारकाचा जीर्णोद्धार करण्याकरिता निधी उपलब्ध व्हावा. त्यांच्या उदात्त हेतूविषयी शंका घेण्यात काही अर्थ नाही. परंतु, त्यामुळे एका 'असत्याला' सत्याची प्रतिष्ठा प्राप्त झाली, हे एक वास्तव आहे.

रायगडावर सर्वप्रथम गोविंद बाबाजी जोशी वसईकर यांनी 'रायगड किल्ल्याचे वर्णन' हे पुस्तक इ.स.1887 मध्ये लिहिले. त्यात त्यांनी तथाकथित वाघ्याबद्दल काहीही लिहिले नाही. महाडचे गोविंद गोपाळ टिपणीस यांनी 'रायगडची माहिती' हे पुस्तक 1896 मध्ये लिहिले. त्यातही या तथाकथित वाघ्याचा उल्लेख नाही. 'रायगडची जीवनकथा' सांगणाऱ्या शां. वि. आवळस्करांनीही याचा उल्लेख आपल्या शोधग्रंथात केला नाही. विष्णु वासुदेव जोशी यांनी या कथेला 'आख्यायिका' म्हणून संबोधले. 'रायगड दर्शन' या पुस्तकात प्र. न. देशपांडे यांनी (पुरातत्त्व व वस्तुसंग्रहालये विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई, 1981. पृ.33) 'दंतकथा' म्हणून तिची संभावना केली. रायगडाचे स्थापत्यशास्त्राच्या अंगाने संशोधन करणारे स्थापत्यविशारद गोपाल चांदोरकर यांनी 'शोध शिवसमाधीचा' या पुस्तकात (प्रफुल्लता प्रकाशन, पुणे, 2000, पृ.21) यावर आपले मत दिले आहे. ते म्हणतात- 'निदान हा कुत्रा तरी महाराजांचा वाघ्या कुत्रा नाही हे निर्विवाद. एका संस्थानिकाची लहर, एका कवीची कल्पना आणि समितीची पैसे जमविण्याची हातोटी यांतून वाघ्याचा हा ऐतिहासिक वा तार्किक शक्यता नसलेला पुतळा उभारला गेला.' पुढे त्यांनी, 'वाघ्याची ही समाधी नाही हे मान्य केले. म्हणजे मग एकच शक्यता उरते. ती समाधी आपल्या लाडक्या शिवप्रभूंची असू शकेल,' असे म्हटले आहे. त्यामुळे एका नव्या वादाला तोंड फुटले आहे. दुर्ग अभ्यासक प्र. के. घाणेकर यांनी 1992 मध्ये लिहिलेल्या 'तो रायगड' आणि 2009 मध्ये लिहिलेल्या 'दुर्गदुर्गेश्वर रायगड 'या ग्रंथात अनेक पुराव्यानिशी वाघ्या कुत्र्याच्या दंतकथेचा समाचार घेतला आहे. ■ ■

निसर्ग नियम

अनंतायन

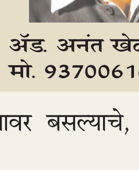

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

आज घराची साफसफाई करतांना त्याला फोटोंचे अल्बम दिसले. तो ते न्याहाळत होता. काही जुने फोटो बघतांना त्याचे मन गहिवरून आले. त्याला दिसले त्याच्या बालपणीचे शाळेचे फोटो. ते पाहातांना त्याला सर्व शिक्षक आठवले जे आज आपल्यात नाहीत. विविध स्नेहसंमेलनातील मित्रपरिवार. त्याला दिसले त्याचे बालपणीचे वडिलांच्या खांद्यावर बसल्याचे, आईच्या मांडीवर बसलेले छायाचित्र.

तो विचार करू लागला 'किती लहान होतो आपण? आईबाबांच्या चेहऱ्यावर त्यांच्या तरूणपणी किती तेज होते. आता आई बाबा थकले. चेहऱ्यावर सुरकुत्या पडल्या. आपल्याला अंगाखांद्यावर खेळवणारे, आपले बोट धरून चालणे शिकवणारे आईबाबा. इतरांना भक्कम आधार देणाऱ्या त्या दोघांनाही आता आधाराशिवाय उठता बसता येत नाही. ज्या हातांनी ते आपल्याला मायेने घास भरवायचे आज त्यांचें ते हात किती थरथरतात? इतरांना मार्ग दाखवणाऱ्यांना आज स्वतःच्या वाटा अंधूक दिसू लागतात. जे आपल्या लेकरांची नजर उतरवायचे त्या लेकरांचे चेहरेसुद्धा त्यांना स्पष्ट दिसत नाहीत. सर्वांचे हसत हसत स्वागत करणारे. गप्पागोष्टी करणारे आईबाबा बिछान्यावर एकटे पडून राहात आहेत. ना डोळ्यांनी दिसते, ना कानांनी ऐकू येते. कुटुंबातील व्यक्तींसाठी तसेच नातेवाईक अन् पाहूण्यांना पाहूणचार करून आग्रहाने जेवू घालणाऱ्या आईला आज एक घोट पाणीही मोठ्या मुश्कीलीने पाजावे लागते. बाबांचीही अवस्था तशीच आहे. खरेच काय होते? अन् काय झाले? पण हा निसर्गाचा नियमच आहे त्याला कुणीही अपवाद ठरू शकत नाही. खरोखर आपल्या मायबापाला आपल्या डोळ्यांसमोर म्हातारे होतांना बघवत नाही. जर परमेश्वराने मला एखादे वरदान मागायला सांगितले तर मी हेच म्हणेल, देवा! कोणत्याही लेकराच्या मायबापाला कधीही म्हातारपण येऊ नये. जर म्हातारपण द्यायचेच असेल तर त्यांना कायम सुदृढ ठेव. कुणालाही आजारी, कमकुवत बनवू नकोस. आयुष्याच्या अखेरच्या वळणावर कळते की, शेवटी आपली क्षमता किती? तर फक्त एक पांढरा कपडा. ज्याला आपल्या स्वतःच्या अंगावर पांघरायची शक्तीही आपल्यात नसते. नियतीसमोर कुणाची काहीच चालत नाही. चारजणांच्या खांद्यावर, स्वतःची अंत्ययात्रा. शेवटी अंतिम सत्य हेच आहे की, सौंदर्य, देह, श्वास हे सर्व आपण निसर्गाकडून घेतलेले कर्ज आहे. योग्य वेळ येताच त्याची आपल्याला परतफेड करावीच लागते. ■ ■

जेथे केंद्रीय मंत्र्यांची मुलगी सुरक्षित नाही तेथे सामान्यांच्या सुरक्षेची कोण हमी देणार...

विशेष म्हणजे ज्या गृहखात्यावर राज्यातील कायदा व सुव्यवस्थेची महत्त्वपूर्ण जबाबदारी असते, त्या गृहखात्याचे मंत्री अर्थात गृहमंत्री म्हणून मा. देवेंद्र फडणवीस यांनी ते खातेसुद्धा आपल्याकडे ठेवल्यामुळे विद्यमान मुख्यमंत्री हे गृहमंत्री पदाचा अतिरिक्त कार्यभार सांभाळत आहेत. असे असले तरी, यापूर्वीची मा. देवेंद्र फडणवीस यांची कार्यपद्धती आणि आताची कार्यपद्धती यांची तुलना केली असता कळून येते की, राज्यातील वाढती गुंडगिरी, झुंडशाही आणि महिलांवर सातत्याने होणारे अत्याचार कमी करण्यात मा. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस हे सपशेल अयशस्वी होतांना दिसत आहेत. पुण्यातील रात्रीला वाहन तोडफोडीच्या घटना थांबण्याचे नाव घेत नाही, महिलांवर होणारे अत्याचार, बलात्कार थांबता थांबेना, संपूर्ण राज्यातील जनतेला वाटत आहे की, मस्साजोगचे सरपंच संतोष देशमुख यांचे अपहरण करून त्यांची निर्घृणपणे हत्या करण्यात आली. त्यात पकडलेला मुख्यआरोपी वाल्मिक कराड असून तो मंत्री धनंजय मुंडे यांचा जवळचा सहकारी मित्र असल्याचे कळून चुकले असून वाल्मिक कराड आणि धनंजय मुंडे यांच्यासोबत एकत्र असलेल्या अनेक फोटोवरून त्या दोघांचे निकट संबंध असल्याचे माध्यमांद्वारे संपूर्ण राज्यातील जनतेने बघितले आहे. तरीही मंत्री धनंजय मुंडे आपली नैतिक जबाबदारी स्वीकारून मंत्रीपदाचा राजीनामा देत नाहीत आणि मा. मुख्यमंत्री सुद्धा आपल्या अधिकाराचा वापर करून त्यांच्याकडून राजीनामा घेत नाहीत. अथवा राजीनामा देण्यास भाग पाडत नसल्याकारणाने जनता मा. मुख्यमंत्र्यांच्या निर्णयाची आतुरतेने वाट बघत असली तरी याबाबतीत कुठे पाणी मुरत आहे, यावर संशय सुद्धा व्यक्त करीत आहे. दुसरीकडे भरीस भर म्हणून की काय तर, पुणे येथील स्वारगेट बसस्थानकावरील बलात्कार प्रकरण राज्यभर चर्चेत असतांना, पुन्हा एकदा जळगांव जिल्ह्यातील मुक्ताईनगरच्या मुक्ताबाई यात्रोत्सवात काही टवाळखोर चिडीमारांनी केंद्रीय क्रीडा मंत्री रक्षा खडसे यांच्या कन्येसह तिच्या मैत्रिणीची छेड काढल्याचा प्रकार मागील शुक्रवारी (28 फेब्रुवारी) रात्री 9 वाजेच्या सुमारास घडला असल्याचे माध्यमातून कळले. याप्रकरणी रविवारी सात जणांवर मुक्ताईनगर पोलिसांत आयटी व पोक्सो कायद्यांतर्गत गुन्हा दाखल करण्यात आला असून दोन जनांना अटक करण्यात आली आहे.

महाराष्ट्रातील विधानसभेच्या निवडणुका संपताच तीन प्रमुख राजकीय पक्ष एकत्र येऊन त्यांनी राज्याची सत्ता हस्तगत केली आणि राज्याचे मुख्यमंत्री म्हणून उच्चशिक्षित, तडफदार, अनुभवी तसेच निर्णय क्षमता असलेले मा. देवेंद्र फडणवीस हे पुन्हा एकदा राज्याचा कारभार चालविण्यासाठी सज्ज झाले.

रतन तायडे
मो. 94201 25761

यात किरण माळी (21) आणि एका अल्पवयीनाचा समावेश असल्याची माहिती प्रसारमाध्यमांकडून मिळाली. राज्यात अशा दुर्दैवी घटना सातत्याने एकामागोमाग एक घडत असून पोलिस खात्यावर त्यांच्या अकार्यक्षमतेबाबत प्रश्नचिन्ह निर्माण झाले आहे. त्यातल्यात्यात राज्याचे मुख्यमंत्रीच गृहमंत्री असतांना, केंद्रीय राज्यमंत्र्यांच्या कन्येची छेडखानी करण्यापर्यंत चिडीमारांची मजल जात असेल तर राज्याच्या पोलिस प्रशासनाची जनतेच्या सुरक्षेसाठी असलेली सुरक्षात्मक पकड नक्कीच ढिली होत आहे हे दिसून येते. त्यासाठी अशा बदमाश टवाळखोर चिडीमारांवर तातडीने अंकुश लावण्यासाठी प्रशासनाने कठोर कारवाईचे प्रावधान करून राज्यातील भयभीत होऊ पाहणाऱ्या तरूणी, महिलांना संपूर्ण संरक्षण देण्याची तरतूद करावी व गुन्हेगारांना शिक्षा देऊन अशा प्रवृत्तीवर दबाव आणला जावा. जेणेकरून भविष्यात असे गुन्हे करण्यास कुणाची हिम्मत होणार नाही. त्यादिशेने मा. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या अधिपत्याखालील पोलिस प्रशासन आपले कर्तव्य बजावतील हिच अपेक्षा! ■ ■

नैतिकता नसणाऱ्याकडून न्यायाची अपेक्षा कमी

भारतात लोकशाही आहे आणि ती लोकशाही अगदी स्वातंत्र्य, समता, बंधूभाव आणि समान न्याय यावर आधारित आहे. त्यामध्ये प्रशासन, शासन, न्यायपालिका आणि पत्रकारीता ही लोकशाही देशात लोकांना न्याय देणारी महत्वपूर्ण यंत्रणा आहे.

या महत्वपूर्ण यंत्रणेमध्ये मुख्यपदावर आरुढ असणारा जबाबदार पदाधिकारी जर नैतिकता जोपसणारा नसेल तर मग लोकांना न्याय मिळण्याची चिन्हे फार कमी असतात. नैतिकता नसणारी लोकच खऱ्या अर्थाने लोकशाहीसाठी धोका निर्माण करणारी असतात. धोकादायक असतात. हे जेवढ्या लवकर या देशातील सामान्य माणसाला कळेल तेवढे बरे राहील. योग्य दिशेने जाणे योग्य राहील, नाहीतर लोकशाहीचा डोलारा उध्वस्त व्हायला कोणत्याही भविष्यवाणी सांगणाऱ्याची गरज भासणार नाही, हे तेवढेच खरे आहे. आपला देश इंग्रजाच्या ताब्यात होता. दीडशे वर्ष त्यांनी राज्य केले. त्यांचे राज्य काहींना नकोसे वाटत होते. त्यामुळे देश स्वतंत्र व्हावा यासाठी आंदोलने चालू झाली, आंदोलने एवढी मोठी होती की त्यामुळे इंग्रजाना आपल्या देशाला नाहिलाजाने स्वातंत्र्य देणे त्यांना भाग पडले. पण देश चालविणार कसे? त्यासाठी संविधानाची गरज होती. या सर्व कारणाने देश चालविण्यासाठी त्याकाळी असलेल्या आपआपल्या पक्षातील लोकांनी आपआपली माणसे संविधान सभेवर निवडून पाठविली. दुर्लक्ष माणसाचे, हानीस, कारण अपघातास, जबाबदार..! अलिकडे काही माणूसपण नसलेली माणसे चोरी, व्यभिचारी, भ्रष्टाचार, खून करतात. म्हणून समस्या निर्माण होतात. समाजातील लोकांच्या समस्याच समस्या निर्माण करतात, होतात. त्या निर्माण होऊ नये. समाजातील वातावरण बिघडू नये. म्हणजे चुकीच्या माणसाला थांबविण्यासाठी प्रशासन आहे आणि शासन आहे. नियम आहेत. हे नियम प्रशासन आणि शासनातील माणसाला देखिल लागु आहे. कोणी भ्रष्टाचार कर्मचाऱ्यांनी केला तर त्याला रोखण्यासाठी यंत्रणा आहे. जसे आपण चोराला पकडण्यासाठी पोलीस असते आणि काही ठिकाणी चौकीदार ठेवतो. तरीही चोरी होत असेल. तर त्यातील काही आपल्या कर्तव्याकडे दुर्लक्ष करीत असतात. काही जाणूनबुजून तर काहीच अनपेक्षितपणे दुर्लक्ष करतात. म्हणून चोरी होते. याला जबाबदार कोण? मालक? चौकीदार? या चोर? मालकाची सर्वात जास्त जबाबदारी आहे. पण तो वाजवीपेक्षा जास्त चौकीदार वर विश्वास ठेवतो. मग त्याचाच फायदा चौकीदार आणि चोरी करणारा घेतो. म्हणून मालकाने दुर्लक्ष करून चालणार नाही. तर मात्र त्यांनी सतत चौकीदारवर नजर ठेवली पाहिजे आणि चोरावर ही नजर ठेवली पाहिजे तर तुम्ही सुरक्षित असेल आणि तुम्हाला सुरक्षा मिळेल. म्हणजे भारतीय जनता ज्या प्रतिनिधीला विधानसभा आणि लोकसभा निवडणूकीमध्ये निवडून पाठविते. आपले अमूल्य असे मत देते. त्यावर नजर ठेवायची जबाबदारी भारतीय समाजातील लोकांची आहे आणि त्यांनी योग्य प्रकारे लक्ष दिले, तर देशातील लोकांच्या हितापासून कुणीही रोखू शकत नाही. थांबवू शकत नाही. चुकीच्या मार्गाने जाणाऱ्या लोकांना रोखण्यासाठी संविधान आहे. त्याची काटेकोर अंमलबजावणी केली तर लोकांचे हित आणि विकास होईल. तिथे जाणारी व्यक्ती चांगली निवडून गेली पाहिजे आणि ते देण्याची पाठविण्याची जबाबदारी आपली आहे. नैतिकता नसणारी माणसे यांच्याकडून न्यायाची अपेक्षा फार कमी असते. त्यामुळे अलीकडे आपल्याला काही अधिकारी वर्गाने भ्रष्टाचार केला म्हणून वाचायला मिळते. कधीकधी न्यायाधीश यांनी पण करोडोची माया जमविली असेही वाचायला मिळते. काही आमदार, खासदार यांच्याकडेही बेकायदेशीर माया असल्याचे सातत्याने वाचायला मिळते. हे सर्व का होते, घडते तर नैतिकता नसल्यामुळे होय. बुद्ध म्हणतात, प्रज्ञा असणाऱ्या व्यक्तीकडे शील महत्वाचे आहे. सोबतच त्याकडे करुणापण असावी लागते. तशी माणसे मोठ्या प्रमाणात निर्माण झाली आणि ती शासन, प्रशासनात पोहचली तर खऱ्या अर्थाने लोकांना न्याय मिळेल. म्हणजे नैतिकता महत्वाची आहे. त्याशिवाय लोकांना न्याय मिळणे कठीण असेल. ■ ■

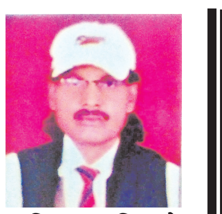

अविनाश टिपले
मो. 9970917389

कितीही 'रोहित वेमुला' मरू देत, भेदभाव नव्हेच
निर्लज्ज विद्यापीठ अनुदान आयोग

रोहित वेमुला या तरुणाने 17 जानेवारी 2016 रोजी जातीभेदाला कंटाळून आत्महत्या केली होती. ती संस्थागत हत्याच होती. त्याच्या तीन वर्षांनंतर मुंबईतील `टी. एन. टोपीवाला नॅशनल मेडिकल कॉलेज'मधील पायल तडवी या आदिवासी विद्यार्थिनीनेही असेच जातीभेदाला कंटाळून 22 मे 2019 रोजी आत्महत्या केली. ती डॉक्टर होण्याचे स्वप्न घेऊन शिकायला आली होती. अशा आत्महत्या सरासरी दर महिन्याला एक होत असतात! किती ही भयंकर परिस्थिती! डॉ. थोरात समिती अहवालात स्पष्ट म्हटले होते की अशा विद्यार्थ्यांच्या तक्रारींकडे मुद्दाम दुर्लक्ष केले जाते. त्याचा काही परिणाम झाला नाही. आता नवीन नियमावली आली आहे. परंतु त्यात आधीच पळवाटा शोधून ठेवल्या असतील तर कितीतरी `वेमुला-तडवी' उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये आपल्या जीवाला मुकणारच. ते कसे थांबणार? कोण थांबवणार?

हैदराबाद सेंट्रल युनिव्हर्सिटीत पी.एच.डी. करीत असतांना रोहित वेमुला या तरुणाने 17 जानेवारी 2016 रोजी जातीभेदाला कंटाळून आत्महत्या केली होती. ती संस्थागत हत्याच होती. त्याचा आक्रोश मोर्चा 30 जानेवारी 2016 रोजी नागपुरात काढण्यात आला होता. रोहित वेमुलाच्या या संस्थागत हत्येला दहा वर्ष पूर्ण झालीत. त्याला किंवा तो ज्या उपेक्षित समाजाचे प्रतिनिधित्व करतो त्या समाजाला अजूनही न्याय मिळालेला नाही. या प्रकरणात सरकारी तपास यंत्रणांनी रोहित वेमुला हा `एस.सी.' जातीचा नव्हता हे सिद्ध करण्यात आपली सगळी शक्ती खर्च केली आणि शेवटी गेल्या वर्षी, तब्बल नऊ वर्षांनी, `रोहित वेमुला प्रकरण' बंद करण्याचा अहवाल न्यायालयात सादर केला आणि न्यायालयाने तो स्वीकारून प्रकरण निकाली काढले. शिक्षण संस्थानांमधील भेदभावाचे शिकार रोहित वेमुला काही एकटे नाहीत. त्याच्या तीन वर्षांनंतर मुंबईतील `टी. एन. टोपीवाला नॅशनल मेडिकल कॉलेज'मधील पायल तडवी या आदिवासी विद्यार्थिनीनेही असेच जातीभेदाला कंटाळून 22 मे 2019 रोजी आत्महत्या केली. ती डॉक्टर होण्याचे स्वप्न घेऊन शिकायला आली होती. न्याय तिलाही अजून मिळाला नाहीच. कोर्टात प्रकरण सुरू आहे, `तारीख पे तारीख' पद्धतीने. तिच्या उच्चवर्णीय सहकाऱ्यांनी तिच्या जातीला धरून तिचा छळ केला असा आरोप तीन विद्यार्थ्यांवर निश्चित केला गेला आहे. पायल तडवीच्या तक्रारींकडे दुर्लक्ष केल्यामुळे सदर मेडिकल कॉलेजच्या डीनवर देखील गुन्हा दाखल करण्याच्या सुचना कोर्टाने नुकत्याच दिल्या आहेत.

रोहित वेमुला यांची आई राधिका वेमुला आणि पायल तडवी यांची आई आणि आबेदा सलीम तडवी यांनी 2019 मध्ये एक जनहित याचिका (पी.आय.एल) सर्वोच्च न्यायालयात दाखल केली होती. या याचिकेवर सर्वोच्च न्यायालयाने जुलै 2023 मध्ये केंद्र सरकारला नोटीस बजावली आणि यूजीसी (विद्यापीठ अनुदान आयोग) कडून अशा प्रकारच्या किती घटना उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये झालेल्या आहेत, काय उपाय योजना केल्या जात आहेत, वगैरे याची माहिती मागितली. मुळात उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये तथाकथित उच्च जातीचे विद्यार्थी आणि प्राध्यापक एकत्र येऊन इतर विद्यार्थ्यांचा त्यांच्या जातीवरून छळ करतात. अनेक प्रकारे त्यांच्याशी भेदभाव करून त्यांना जीवनाचाच कंटाळा आणतात. त्यांना आत्महत्या करण्यास प्रवृत्त करतात.

छळ आणि हत्यांचे सत्र :- सर्वोच न्यायालयात रोहित वेमुला-पायल तडवी पी.आय.एल. मध्ये युक्तिवाद करतांना वेमुला-तडवी यांच्या वतीने उभ्या वरीष्ठ वकील श्रीमती इंदिरा जयसिंग यांनी कोर्टाला सांगितले की, गेल्या चौदा महिन्यात उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये अठरा आत्महत्या झाल्या. दर महिन्याला एक आत्महत्या! यावरून, मोठ्या जिद्दीने आणि उज्ज्वल भविष्याचे स्वप्न बाळगत उच्च शिक्षण संस्थानात गेलेल्या सामान्य घरातील विद्यार्थ्यांचा छळ आणि आत्महत्या याचे सत्र किती भयानक आहे हे आपल्या लक्षात येईल. हे प्रथमच घडत आहे असे नाही. या आधीही अशा तक्रारी खूप आल्या. समित्या बनवल्या गेल्या, नियम केले गेले. परंतु ते कागदावरच राहिले. परत `जैसे थे'! दिल्लीच्या अखिल भारतीय वैद्यकीय विज्ञान संस्थेत, एम्स मध्ये, एससी/एसटी विद्यार्थ्यांवरील भेदभावाच्या अनेक आरोपांनंतर 2007 साली `डॉ थोरात कमिटी' नेमण्यात आली होती. पद्मश्री डॉ. सुखदेव थोरात हे यूजीसीचे अध्यक्ष राहिले होते आणि प्रख्यात अर्थतज्ञ आहेत. डॉ. थोरात यांनी सरकारला आपला अहवाल दिला होता. त्यात तक्रारींचे स्वरूप मांडतांना स्पष्ट केले होते की अशा विद्यार्थ्यांच्या तक्रारींकडे मुद्दाम दुर्लक्ष केले जाते आणि त्यांना वेळेत आळा घातल्या जात नाही. त्यांच्या या अहवालावरून उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये जातीगत छळ आणि भेदभाव खोलवर रुजल्याचे स्पष्ट होत होते.

भेदभावाच्या तक्रारी :- `डॉ थोरात कमिटी' समोर प्रमुख तक्रारी अशा होत्या :- 1. सामाजिक आणि शैक्षणिक भेदभाव - प्राध्यापक आणि विद्यार्थी जातीय आधारावर भेदभावपूर्ण वागणूक देत होते. 2. वसतिगृह आणि वर्गांमध्ये वेगळेपण - आरक्षित प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना वर्गात इतर विद्यार्थ्यांपासून वेगळे बसवले जात होते. 3. अभ्यासक्रमात भेदभावपूर्ण मूल्यमापन - एससी/एसटी विद्यार्थ्यांना मुद्दाम कमी गुण दिले जात होते आणि नापास केले जात होते. 4. संस्थात्मक पाठबळाचा अभाव - अशा जातीय छळाबाबत विद्यापीठ प्रशासन उदासीन दिसायचे किंवा कारवाई करण्यात असमर्थ होते. `डॉ थोरात कमिटी' ने अनेक विद्यार्थ्यांचे आणि प्राध्यापकांचे निवेदन घेतले आणि आपल्या अहवालात `एम्स' आणि इतर उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये जातीय भेदभावाचे पुरावे आढळल्याचा स्पष्ट उल्लेख आपल्या अहवालात केला होता.

`डॉ थोरात कमिटी'चे निष्कर्ष :- `डॉ थोरात कमिटी'ने दिलेल्या अहवालातील महत्त्वाचे निष्कर्ष असे होते :- 1. उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये एससी/एसटी विद्यार्थ्यांसोबत व्यापक प्रमाणावर भेदभाव होत आहे. 2. प्राध्यापक आणि इतर विद्यार्थ्यांकडून जातीगत छळ आणि दुजाभाव केला जातो. 3. मूल्यमापनात भेदभाव, ज्यामुळे एससी/एसटी विद्यार्थ्यांचा नापास होण्याचे प्रमाण अत्याधिक होते. 4. गंभीर तक्रारी असूनही योग्य तो न्याय दिल जात नाही.

उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये भेदभाव निरोधक नियमावली :- `डॉ थोरात कमिटी'च्या अहवालाची दखल घेऊन विद्यापीठ अनुदान आयोगाने 2012 साली सर्व उच्च शिक्षण संस्थांसाठी एक नियमावली तयार केली होती. तरीही महिन्याला एक आत्महत्या होत आहे. सुप्रीम कोर्ट जस्टिस कांत यांनी याची गंभीर दखल घेतली आणि म्हणाले की, यूजीसीच्या नियमांचे पालन होत नाही, विद्यार्थ्यांच्या बद्दल जे घडत आहे ते अत्यंत दुर्दैवी आहे. हे सगळे घडत आहे. कारण यूजीसीकडे कारवाई करण्याचे पुरेसे अधिकार नाहीत. म्हणून निर्देश देण्यात आले होते की यूजीसीने आपल्या नियमात योग्य बदल करावा, नवीन नियमावली सादर करावी. म्हणून यूजीसीने एक नवीन नियमावली तयार केली. `विद्यापीठ अनुदान आयोग (उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये समतेला प्रोत्साहन) नियम, 2025 असे त्याचे नाव आहे. आधी 2012 साली याच नावाची नियमावली होती. तिच्या ऐवजी आता ही 2025 ची नियमावली. कोर्टात `तारीख पे तारीख' आणि यूजीसीचे `नियमावली पे नियमावली!' यूजीसीने नवीन नियमावलीचा मसुदा कोर्टापुढे 27 फेब्रुवारी 2025 ला सादर केला. त्या मसुद्यावर जनतेकडून 30 दिवसांच्या आत आपले अभिमत मागीतले आहे. या नियमावलीचा अभ्यास केला असता असे निदर्शनास येते की या नियमावलीचे उद्दिष्ट अतिशय उदात्त आहे आणि उच्च शिक्षण संस्थांमधील सामाजिक भेदभावाच्या समस्येवर प्रभावीपणे तोडगा काढण्याच्या माननीय सर्वोच्च न्यायालयाच्या हेतूंचा योग्य प्रकारे समावेश आहे. परंतु ते `उद्दिष्ट' या कलमा पुरतेच! कागदावर दिसण्यासाठी ते आवश्यक आहेच. कारण नियमांमध्ये केलेली व्याख्या आणि तरतुदी या नियमांच्या उद्देशाशी सुसंगत नाहीत. हे खालील निरीक्षणे आणि सुधारणांच्या सूचनांवरून दिसून येते.

1) कलम क्र. 3 - व्याख्या - `जातीगत भेदभाव' म्हणजे केवळ अनुसूचित जाती-जमातीच्या सदस्यांविरुद्ध जाती किंवा जमातीच्या आधारे होणारा भेदभाव. . तेलंगणा उच्च न्यायालयात त्यांच्या खटल्याचा क्लोजर रिपोर्ट येण्याचे हे एक कारण होते. रोहित वेमुला किंवा पायल तडवी आणि इतर अनेक विद्यार्थ्यांसोबत भेदभावाच्या पार्श्वभूमीवर तयार करण्यात आलेल्या नियमावलीत इतर सर्व जातींचा समावेश नसणे ही गंभीर त्रुटी आहे. त्यामुळे या नियमांचा `उद्देश' साध्य होऊ शकणार नाही. त्यामुळे कलम क्र. 3 (क) मध्ये सुधारणा केली गेली पाहिजे - `जाती आधारित भेदभाव' म्हणजे अनुसूचित जाती, जमाती, इतर मागास जाती (एससी/एसटी/ओबिसी) आणि अल्पसंख्याकांवरील जात, जमाती किंवा धर्माच्या आधारे भेदभाव.

ॲड. हरिश्चंद्र सुखदेवे,
मो.7276979763

2) कलम क्र. 4 - समतेला प्रोत्साहन देण्याचे कर्तव्य उच्च शिक्षण संस्था प्रमुखाच्या अधिकारा विषयीचे हे कलम 4(3) फार अस्पष्ट आहे. `त्याला, त्या उद्देशासाठी आवश्यक असलेले सर्व अधिकार असतील.' याचा काय अर्थ होतो? उच्च शिक्षण संस्था प्रमुख आपले अधिकार वापरत नाही ही मुळ समस्या आहे. त्यामुळे या कलमात त्यांचे अधिकार निश्चित करून ते न वापरल्यास त्यांच्या विरुद्ध व्यक्तिगत कारवाईचे स्पष्ट नियम असायला पाहिजेत. **3) कलम क्र. 5** - समान संधी केंद्र आणि समता समिती हे कलम तर एकंदर नियमावलीच्या `उद्देशा'शी अजिबात मेळ खात नाही. उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये समानतेला चालना देण्यासाठी ज्या वर्गांच्या फायद्यासाठी म्हणून हे नियम बनवले जात आहेत त्यांच्यामध्ये हे `समान संधी केंद्र' काहीच विश्वास निर्माण करू शकणार नाही. `समान संधी केंद्र' अंतर्गत समता समितीच्या रचने संदर्भातील कलम - 5(4) मध्ये विशेष निमंत्रित म्हणून दोन विद्यार्थी प्रतिनिधी ठेवण्याची तरतूद आहे, ज्यांचा कार्यकाळ केवळ एक वर्षाचा असेल. समितीच्या इतर सदस्यांसाठी मात्र तो दोन वर्षांचा असेल. हे विद्यार्थी प्रतिनिधी भेदभाव अनुभव करणाऱ्या अनुसूचित जाती, जमाती, ओबीसी आणि अल्पसंख्याक वर्गातील असतील, असेही त्यात नमूद करण्यात आलेले नाही. . 2020 चे शिक्षण धोरण शिक्षणात भेदभाव निर्माण करणारे आहे, समाजात द्वी-राष्ट्र संकल्पना पुढे रेटणारे आहे असा आमचा स्पष्ट आरोप आहे. यूजीसीच्या या नियमावलीने ही बाब अधिकच स्पष्ट होते. यूजीसी खरेच सर्वसमावेशक समतेला अनुकूल असेल तर त्यांनी सादर केलेल्या नियमावलीत कलम- 5(4) मध्ये सामाजिक-शैक्षणिकदृष्ट्या वंचित वर्ग आणि अल्पसंख्याकांच्या प्रतिनिधींचा समावेश करण्याची आवश्यकता आहे आणि कलम- 5(7) अन्वये सभेच्या `कोरम'साठी देखील त्यांची उपस्थिती आवश्यक समजली गेली पाहिजे.

कलम - 5(9) अन्वये स्थापन होणाऱ्या `इक्विटी स्क्वॉड' ची रचना देखील स्पष्टपणे परिभाषित केली गेलेली नाही. त्यात विविध गटांतील सदस्यांचा समावेश असावा जेणेकरून उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये आपसी सलोखा निर्माण होऊ शकेल.

सदर नियमावली ही संविधान संमत व्याख्या वापरत नाही हे जरा विचित्र वाटते. कारण नियम 7(फ) अन्वये सामाजिक-आर्थिकदृष्ट्या वंचित गटांचा उल्लेख ही घटनात्मक दृष्ट्या परिभाषित संकल्पना नाही. सामाजिक-आर्थिकदृष्ट्या वंचित गट अशी काही व्याख्या संविधानाच्या कलम - 15 किंवा कलम 16 मध्ये देखील नाही. सामाजिक-आर्थिकदृष्ट्या वंचित गट ही 2020च्या शिक्षण धोरणाने आणलेली विकृती आहे. खरे तर सामाजिक-शैक्षणिक दृष्ट्या वंचित गट असाच उल्लेख या नियमावलीत असायला हवा.

4) कलम -11 - देखरेख (मॉनिटरिंग) या अध्यायात म्हटले आहे की, यूजीसी या नियमांचे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी झालेल्या प्रगतीचा आढावा घेण्यासाठी एक देखरेख यंत्रणा स्थापन करेल, माहिती मागवेल आणि सुचना देईल ज्यांचे पालन करणे त्यांच्यावर बंधनकारक राहील. परंतु ही यंत्रणा नेमकी काय असेल, नेमकी काय माहिती उच्च शिक्षण संस्थांकडून मागितली जाईल, त्याचा प्रारूप काय असेल, ती माहिती मासिक-तिमाही कशी मागवली जाईल. काहीच स्पष्ट नाही. हे कलम लागू करून घेण्यासाठी यूजीसीमध्ये कोणत्या स्तराचे अधिकारी जबाबदार असतील हे देखील स्पष्ट नाही. जी काही `देखरेख यंत्रणा' केली जाणार आहे. त्याचे स्वरूप या नियमावलीतच निश्चित करणे आवश्यक आहे.

5) कलम - 12 - अनुपालन न करण्याचे परिणाम नियमावलीचे कलम -11 आणि 12 चे अध्याय अत्यंत महत्वाचे आहेत. परंतु या दोन्ही मधील तरतुदी अत्यंत जुजबी स्वरूपाच्या आहेत. ही नियमावली बनवण्याची पार्श्वभूमी आणि त्याचे उद्देश्य याचा काहीच ताळमेळ कलम 11 आणि 12 मध्ये बसतांना दिसत नाही. कलम -11 बद्दल आपण वर बघितलेच आहे. कलम - 12 मध्ये (अ) ते (ड) अन्वये करण्यात आलेल्या तरतुदी अशा आहेत की त्यामुळे केवळ `शिक्षणाला'च शिक्षा मिळेल. भेदभाव करणाऱ्यांपेक्षा सर्वच विद्यार्थ्यांसाठी त्या अधिक घातक ठरतील. नियमांचे उल्लंघन होत नसल्यास संबंधित दोषी व्यक्तींविरुद्ध कारवाई होणे अपेक्षित आहे. कलम 11 आणि 12 मधील तरतुदी तक्रार प्रकरणे त्यांच्या तार्किक शेवटापर्यंत नेण्यासाठी पुरेशा नाहीत. त्यात प्रामाणिकपणाचा अभाव आहे आणि अर्धवट मनाने केलेली ही यूजीसीची नवीन नियमावली आधीच्या 2012च्या नियमावली सारखीच कागदावरच राहील. आपल्या प्रजासत्ताकाच्या 75 वर्षांनंतरही उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये विद्यार्थ्यांशी भेदभाव होत असणे आणि यूजीसीसारखी नियामक संस्था त्याबद्दल गंभीर नसणे ही लज्जास्पद बाब आहे.

शेवटी `कितीही रोहित वेमुला - पायल तडवी मरू देत, तो छळ आणि भेदभाव नाही आणि त्या संस्थागत हत्या असू शकतात असेही आम्हाला मान्य नाही' असे समजणाऱ्या विद्यापीठ अनुदान आयोगाला (यूजीसी) निर्लज्ज नाही तर काय म्हणावे? ■ ■

मुलींचा निर्णय प्रक्रियेत सहभाग म्हणजे सक्षमीकरण : डॉ. माधवी खोडे चावरे

नागपूर : डॉ. आंबेडकर महाविद्यालय दीक्षाभूमी नागपूर व नॅशनल अँकॅडमी ऑफ सायन्सेस इंडिया (एनएएसआय) नागपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने महिला सक्षमीकरण : हक्क, समानता संधी या विषयावर आयोजित एकदिवसीय महिला परिषदेत डॉ. माधवी खोडे (आयएएस, प्रभारी कुलगुरू रातुम नागपूर विद्यापीठ) यांनी वक्तव्य केले. महिला सक्षमीकरणासाठी स्वतःपासून सुरुवात करणे गरजेचे आहे. हक्क, समानता संधी ही मुल्ये भारतीय संविधानात अंतर्भूत आहेत, पण सामाजिक पातळीवर ही मुल्ये सर्वांनाच मिळत नसतात. म्हणून ही मूल्य मिळवावी लागतात. त्यासाठी भरपूर अभ्यास करणे, पुस्तक वाचणे, आहाराची काळजी घेणे, वेळचे नियोजन इत्यादी गोष्टी प्रामुख्याने कराव्या असे मत त्यांनी मांडले. मुलींनी स्वतःहून पुढे येऊन निर्णय प्रक्रियेत सहभागी होणे आवश्यक आहे. समाजात स्त्री आणि पुरुष या दोघांनाही समान लेखले जावे. स्त्री सशक्त झाली तर पुरुषांना त्यांचा फायदा नक्कीच होईल. असे विचार याप्रसंगी डॉ. माधवी खोडे यांनी केले. डॉ. स्मिता आचार्य सेक्रेटरी नॅशनल अँकॅडमी ऑफ सायन्सेस इंडिया नागपूर, आयक्यूएसी डायरेक्टर रातुम नागपूर यांनी स्त्री-पुरुषांचे भारतात जन्मप्रमाण जवळपास 50 टक्के असले तरी नौकरी, व्यवसाय, उद्योग, शिक्षण, रोजगार, राजकारण, अर्थव्यवस्था यामध्ये मात्र स्त्रिया पुरुषांच्या तुलनेत कमी प्रमाणात आहेत अशी खंत व्यक्त केली व मुलींनी सर्व क्षेत्रात नेतृत्व करण्यासाठी सज्ज व्हावे असे सुचविले.

अध्यक्षीय भाषणातून महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. दीपा पान्हेकर यांनी महिलांच्या सक्षमीकरणासाठी महाविद्यालय कायमच प्रयत्न करीत असून भविष्यातील त्यांना योग्य संधी देण्यासाठी कटिबद्ध राहील असे मत व्यक्त केले. याप्रसंगी त्यांनी परमपूज्य डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्मारक समितीचे अध्यक्ष भदंत आर्य नागार्जुन सुरई ससाई, डॉ. सुधीर फुलझेले व इतर सर्व स्मारक समितीचे सन्माननीय सदस्यांचे आभार मानले. महिला विकास कक्षाच्या समन्वयक डॉ. वर्षा पानबुडे, यांनी परिषदेचे प्रास्ताविक केले. 'मानसिक आरोग्य व कल्याण' शिल्पा साठे, सायबर सुरक्षा आणि सायबर जनजागृती श्रद्धा ढोमणे, युपीएससी मार्गदर्शन दृक्ष ऐश्वर्या उईके, करिअरच्या यशासाठी वैयक्तिक ब्रँडिंग आपली मूल्ये परिभाषित करणे आणि संप्रेषण करणे या विषयावर मुक्ताई चव्हाण यांनी भूमिका मांडली. तर विद्यार्थ्यांनी मेरी क्युरी व उजाले की ओर है लघुनाटिका सादर केली. परिषद यशस्वी करण्यासाठी डॉ. प्रतिमा लोखंडे, डॉ. विद्या चौरपगार, प्रा. प्रियंका सोईतकर, प्रा. प्रीती वाकुडकर यांनी सहकार्य केले. शर्वरी ढोक व मृणाली मेश्राम यांनी पाहुण्यांचा परिचय दिला. संचालन व आभार सुभूशा अग्रवाल (विधी विभाग) हिने केले.

अ. भा. आंबेडकरी साहित्य संमेलनात सांस्कृतिक मेजवाणी

संवाद मित्र प्रकाश बावनगडे, नागपूर : सुगत बुद्ध विहार, चॉक्स कॉलोनी नागपूर येथील सभागृहात आंबेडकरी साहित्य व संस्कृती संवर्धन महामंडळ आणि निळाई आयोजीत आंबेडकरी साहित्य संमेलनात झालेल्या 16 व्या अखिल भारतीय आंबेडकरी साहित्य संमेलनाच्या उद्घाटन सत्रात सर्वप्रथम क्रांती गीताने सुरवात झाली. शालिक जिल्हेकर यांच्या संकल्पनेतून शाहिर संभाजी भगत यांचे गीत सादर करण्यात आले. गायक प्रकाश कांबळे व सहगायक प्रकाश बावनगडे, प्रतिभा मेश्राम, उषा गायकवाड हे होते. हार्मोनियम वर जगदीश राऊत व ढोलकवर गोपी यादव यांनी साथ दिली. दुसऱ्या दिवशीच्या सत्रात 'थेरी गाथा' ही बुद्धकालीन लघु नाटिका सादर करण्यात आली. मीनाक्षी गणवीर यांनी याची निर्मिती व दिग्दर्शन केले. शोभना पिल्लेवान, वर्षा बोरकर, दीपा सुखदेवे, स्नेहा बोरकर, अनिता मेश्राम, माया लोखंडे, कविता मेश्राम, मीनाक्षी गणवीर, मनिषा गवई, विजिया वालदे इत्यादींनी भिक्षुनींचे पात्र अगदी गाथेला अनुसरून असेच साकारले. या सत्राची भूमिका जगदीश राऊत यांनी मांडली तर आभार सुरेश वंजारी यांनी केले.

धम्मांकुर बुद्ध विहार, काशीनगर रिंग रोड, नागपूर, शालेय विद्यार्थ्यांकरिता कराटे प्रशिक्षण, दररोज सामुहिक बुद्ध वंदना, दर पोर्णिमेला कार्यक्रमाचे आयोजन, वर्षावास काळात धार्मिक ग्रंथांचे वाचन, विविध प्रकारच्या शिबीरांचे आयोजन, महापुरुषांच्या जयंत्या, पुण्यतिथ्यांचे कार्यक्रम. 14 एप्रिल निमित्याने विविध स्पर्धांचे आयोजन.

संवाद मित्र
सुधाकर स्थूल मो. 9372665640

महत्वाचे

रवींद्र दांडगे यांच्या 'कर्फ्यू' या साहित्यकृतीचा गौरव

अमरावती : मातोश्री सूर्यकांतादेवी रामचंद्रजी पोटे चॅरिटेबल ट्रस्ट अमरावतीच्या वतीने आयोजित 2024 च्या राज्यस्तरीय उत्कृष्ट मराठी वाङ्मय निर्मिती पुरस्कार जाहीर झाले. या पुरस्कार सोहळ्यात रवींद्र दांडगे यांच्या 'कर्फ्यू' या साहित्यकृतीला सृजनक्षमतेचा गौरव म्हणून शाल, स्मृतिचिन्ह, पुष्पगुच्छ व सन्मानपत्र देऊन ट्रस्टचे अध्यक्ष व माजी मंत्री प्रवीण भाऊ पोटे पाटील यांचे हस्ते सन्मानित करण्यात आले. यावेळी साहित्यव्रती डॉ. रमाकांत कोलते, ज्येष्ठ साहित्यिक प्रा. डॉ. रमेश अंधारे, ज्येष्ठ समाजसेवक सुदर्शन गांग, श्रेयस पोटे, ज्येष्ठ साहित्यिका अनुपमा उजगरे, डॉ. पी. एम. खोडके, प्राचार्य डॉ. शोभा रोकडे आदी उपस्थित होते.

राज्यस्तरीय बौद्ध वधू-वर पालक मेळाव्याचे आयोजन

गोंदिया : बौद्ध समाज संपूर्ण महाराष्ट्रातच नव्हे तर इतर राज्यात नोकरी व व्यवसायानिमित्त विखुरलेला आहे. त्यामुळे हे बौद्ध बांधव एकमेकाच्या संपर्कात फार कमी येतात. लग्न जुळवण्याची अनेक अडचणी लक्षात घेता ही समस्या सोयीस्कर व्हावी. याकरिता बौद्ध समाजातील वधू-वर पालक मेळाव्याचे आयोजन 30 मार्च मुंबई, 4 मे पुणे, तर 27 एप्रिल नागपूरला घेण्याचे आयोजन केलेले आहे. तरी या मेळाव्याला उपस्थित राहण्याचे आव्हाहन प्रशांत सहारे यांनी केले आहे.

श्री गुरुदेव सेवाश्रमाच्या पुरस्कारासाठी प्रस्ताव पाठविण्याचे आवाहन

नागपूर : श्रीगुरुदेव सेवाश्रम नागपूर अंतर्गत राष्ट्रसंत अभ्यास मंडळाच्या वतीने दरवर्षीप्रमाणे यावर्षी सुद्धा येणाऱ्या ग्रामजयंती महिन्यात राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या विचारानुसार निःस्पृहपणे समाजात कार्य करणाऱ्या तीन मान्यवरांना राष्ट्रसंत जीवन सेवा पुरस्कार, स्वातंत्र्य संग्राम सैनिक वामनराव गावंडे पत्रकारिता पुरस्कार, राष्ट्रसंत जीवन शिक्षण पुरस्कार देण्यात येणार आहे. पुरस्काराचे स्वरूप मानपत्र व रोख रक्कम असून पुरस्काराचे वितरण 30 एप्रिल रोजी सेवाश्रमात होणार आहे. सदर पुरस्काराकरिता इच्छुकांनी आपले प्रस्ताव पोस्टद्वारे अध्यक्ष श्री गुरुदेव सेवाश्रम, (रमण सायन्स सेंटर जवळ), सुभाष रोड नागपूर या पत्यावर येत्या 15 एप्रिल पर्यंत पाठवावे, अशी विनंती श्री गुरुदेव सेवाश्रमाचे अध्यक्ष अँड. अशोक यावले आणि अभ्यास मंडळाचे अध्यक्ष डॉ. बाळ पदवाड यांनी एका पत्रकान्वये केलेली आहे.

ग्रामीण भारत महोत्सवात महा.अंनिसचे चमत्कार सादरीकरण

नागपूर : नाबार्ड व प्रेरणा विकास सोसायटी हिंगणा यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित जिल्हास्तरीय ग्रामीण भारत महोत्सवात महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती नागपूरने बुवाबाजीवर चमत्काराचे प्रयोग सादर केले.नागपूर शहर व नागपूर ग्रामीण विभागातून आलेल्या 20 च्या वर महिला बचत गटांनी आपापले उत्पादन विक्रीसाठी या महोत्सवात आणले होते. या संधिचे औचित्य साधुन प्रेरणा विकास सोसायटी हिंगणाच्या सचिव आशा बुरणुरे व अध्यक्ष पद्माकर बुरणुरे यांनी महा.अंनिसला चमत्कार सादरीकरण करणेचे निमंत्रण दिले होते. रामभाऊ डोंगरे व गौतम पाटील यांनी पैशाचा पाऊस पाडणे, विविध नद्यांचे पाणी बोलविणे, लोखंडी लंगर सोडविणे व पाण्याने दिवा पेटविणे ई. चमत्कार सादरीकरण करुन प्रेक्षकांना मंत्रमुग्ध केले. शोभा पाटील यांनी संविधान उद्धेशिकेचे वाचनाने केली तर कार्यक्रमाची प्रस्तावना रामभाऊ डोंगरे यांनी मांडली. या प्रसंगी मंगला गाणार व माही मोहिले यांनी सुंदर डान्स प्रस्तुत केले. तर इंदू उमरे, चंदा मोटघरे व चमूने चळवळीचे गीत सादर केले. कार्यक्रमाचे संचालन चित्तरंजन चौरे यांनी पार पाडले व सोसायटीचे सचिव पद्माकर बुरणुरे यांनी आभार मानले. महा. अंनिसचे प्रा. डॉ. सुनील भगत, वर्षा सहारे, प्रा. पुष्पा घोडके, नरेश महाजन, प्रिया गजभिये, वसंत मोहिले, अविनाश सुखदेवे व निलिमा गोबाडे उपस्थित होते.

आंबेडकरी कवी संमेलनात क्रांतीचे बिगुल

नागपूर : अखिल भारतीय आंबेडकरी साहित्य संस्कृती संवर्धन महामंडळ तसेच निळाई सामाजिक सांस्कृतिक परिवार यांच्या संयुक्त विद्यमाने तीन दिवसीय सोळावे अखिल भारतीय आंबेडकरी साहित्य संमेलनाचे आयोजन सुगत बुद्ध विहार इंदोरा, स्मृतीशेष सतेश्वर मोरे परिसरात, स्मृतीशेष प्रा. भाऊराव खोब्रागडे सभामंचावर, स्मृतीशेष पुरुषोत्तम डोंगरे सभागृहात नागपूर येथे करण्यात आले. संमेलनाध्यक्ष सुप्रसिद्ध साहित्यिक डॉ. प्रा. प्रकाश मोगले नांदेड, उद्घाटक एम. एल. परिहार राजस्थान, तर स्वागताध्यक्ष डॉ. परमानंद बागडे हे होते. या संमेलनामध्ये आंबेडकरी कवी संमेलन सुप्रसिद्ध ज्येष्ठ कवी इ. मो. नारनवरे यांच्या अध्यक्षतेखाली संचालन निवेदक रसपाल शेंद्रे हिंगणघाट तसेच विलास थोरात अमरावती यांच्या संचालनात कवी संमेलन घेण्यात आले.

यावेळी या कवी संमेलनात संजय मोखाडे, गौतम ढोके, जगदीश राऊत, विलास मेश्राम, दिपाली दीप, करुणा मून, सरिता सातारडे, हंसराज कांबळे, दिगंबर चणकापूरे, डॉ. चंद्रशेखर बांबौडे, तलाश कुमार खोब्रागडे, छत्रपाल तामगाडगे, माया कांबळे, अहिल्या रंगारी, जयश्री रामटेके, शरद कांबळे, प्रवीण नंदागवळी, राजरत्न गायकवाड, सुषमा कळमकर, रजनी संबोधी, प्रदीप कांबळे, दादाराव पाटील, नरेश पाटील, जितेंद्र भोयर, मनोज सरदार, निर्मला जीवने, प्रज्ञानंद भगत, तुकाराम गायकवाड इत्यादी कवी यांनी सुंदर अशा रचना सादर केल्या. सर्व उपस्थित कवींचे आयोजन समितीच्या वतीने पुष्पगुच्छ व सन्मानचिन्ह देऊन गौरव करण्यात आले.

प्रभाकर दहिकर गावगौरव पुरस्काराने सन्मानित

बाराभाटी : अनेक नागरीक कोणत्याही नौकरी किंवा पदावर पोहचल्यानंतर आपले स्वहित साधण्यावर भर देत असतात. पण अनेक वर्षांपासून आपली छोटीशी नौकरी साधून समाजकार्यात सर्वोतोपरी मदतीचा हात पुढे करणारे अनाथ आणि गरजुंना सामाजिक कार्याच्या हेतूने अनेकांच्या मदतीला धावून येणारे आणि आपल्याकडून शक्य तेवढी मदत करणारे, शक्यतो शिक्षण घेत असलेल्या तळागाळातील अनाथ, गरीब, गरजू विध्यार्थ्यांना दरवर्षी काहीतरी भेट स्वरूपाने मदत करून प्रभाकर दहिकर हे समाजकार्य करीत आहेत.

अर्जुनी मोरगाव तालुक्यातील बोळदे कवठा येथील प्रबुद्ध पंचशिल बौद्ध विहाराचे उद्घाटन ता.22 मार्च 2025 रोजी संपन्न झाले असून त्या उद्घाटनाप्रसंगी सहउद्घाटक म्हणून वन्यजीव मार्गदर्शक तथा सामाजिक कार्यकर्ते प्रभाकर दहिकर हे लाभले होते आणि यांच्या सामाजिक कार्याची दखल घेऊन बोळदे येथील प्रबुद्ध पंचशिल बौद्ध समाजातील समाज बांधवानी प्रभाकर दहिकर यांना गांव गौरव पुरस्काराने सन्मानीत करून अभिनंदन करण्यात आले आहे.

यावेळी उद्घाटक यशोधरा शिंदे, रुपलता फुलेकर, अध्यक्ष मंजुषा मनोहर चंद्रिकापुरे तर उपाध्यक्ष जि.प सदस्या कविता कापगते, संविधान सेना दिलवरभाई रामटेके, प.स. सदस्या शालिनी डोंगरवार, प्रमुख पाहुणे होते. कार्यक्रमाचे संचालन धम्मदीप मेश्राम, प्रास्ताविक व आभार ज्ञानू प्रधान यांनी मानले.

महाराष्ट्र अंनिसचा नागपूर जिल्हा प्रेरणा मेळावा

जगजीत सिंग, गौरव आळणे, विनोद उलीपवार पुनर्नियुक्त

नागपूर : दि.23 महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीतर्फे रवीभवन येथे राज्य प्रधान सचिव गजेंद्र सुरकार व राज्य सरचिटणीस संजय शेंडे यांच्या निरीक्षणात तर जगजीत सिंग यांच्या अध्यक्षतेखाली जिल्हास्तरीय कार्यकर्त्यांचा प्रेरणा मेळावा मोठ्या उत्साहात पार पडला. सुरूवातीला शहीद भगतसिंग, सुखदेव व राजगुरू यांना अभिवादन करण्यात आले, इतिहास तज्ञ दिवंगत प्रा. मा.म. देशमुख यांच्या प्रतिमेला सामुहिक आदरांजली वाहण्यात आली. प्रेरणा मेळाव्याची सुरुवात संविधान प्रस्ताविकेच्या वाचनाने व चळवळीच्या गीत गायनाने करण्यात आली. प्रास्ताविकपर मांडणीत मागील दोन वर्षांतील कामाचा आलेख गौरव आळणे यांनी मांडला. जिल्हा कार्यकारिणीची निवड प्रक्रिया सूचना, जबाबदारी, राज्य निरीक्षक म्हणून संजय शेंडे व गजेंद्र सुरकार यांनी पार पाडली. अध्यक्ष पदावर जगजीत सिंग तर उपाध्यक्ष म्हणून मधुकर धंदरे, सेवकराम राऊत व अशोक खोरगडे यांच्या नियुक्त्या झाल्यात. कार्याध्यक्ष पदी गौरव आळणे तर प्रधान सचिवपदी विनोद उलीपवार यांच्या फेर नियुक्त्या झाल्यात. इतर विभाग-बुवाबाजी संघर्ष विभाग विजय मोकाशी, वैज्ञानिक जाणिवा शि. प्रशिक्षण विभाग बबन द्रवेकर, महिला सहभाग विभाग प्रतिभा खोब्रागडे, युवा सहभाग विभाग मनिष अडागळे, जो.वि.नि. डॉ. कविता मते, आंतरजातीय/धर्मीय विवाह पृथ्वीराज शाम, मानसिक आरोग्य व्यवस्थापन माधुरी बारमासे, सांस्कृतिक अभिव्यक्ती

विभाग कार्यवाह मालती वऱ्हाडे, सहकार्यवाह मनोहर कापसे, सोशल मीडिया व्यवस्थापन संजय भलमे, व्यसन प्रबोधन विभाग अशोक पाटील, संविधान जागर विभाग कार्यवाह शरद वानखेडे, सहकार्यवाह रवींद्र राऊत आदींच्या नावाची घोषणा करण्यात आली. अध्यक्षीय मनोगत व्यक्त केले. प्रेरणा मेळाव्याला प्रज्वला तट्टे, अनिता भुरे, संजय भुरे, चंद्रशेखर पाटील, राम मस्के, आसू सक्सेना, सुधा बामनपल्लीवार, जयश्री देशमुख, कमलाकर देशमुख, जगदीश वाडीभस्मे, अनिल डोंगरे, ज्योतिराव लढके, सुधाकर धुर्वे, संजय लाडे, संजय गोड्घाटे, रवी मेश्राम, अरुंधती मेश्राम, केशव मानव उलारे, राहुल चोरे, निखिल पुरी, विश्वास पित्तुलवार व राम मस्के इत्यादी कार्यकर्ते उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे संचालन डॉ. कविता मते यांनी केले तर आभार महिला सहभाग कार्यवाह प्रतिभा खोब्रागडे यांनी मानले. हम होंगे कामयाब.. या गीताने मेळाव्याचा समारोप करण्यात आला.

प्रो. बबनराव डोहे स्मृती गुणवंत विद्यार्थी पुरस्कार वितरण

चार विद्यार्थी सन्मानित

चंद्रपूर : राष्ट्रसंत विचार साहित्य परिषद केंद्रीय समितीच्या वतीने गुणवंत विद्यार्थ्यांसाठी देण्यात येणारा प्रो. बबनराव डोहे (यवतमाळ) स्मृती गुणवंत विद्यार्थी पुरस्काराचे वितरण नुकतेच सांगडी (तेलंगण स्टेट) येथे झालेल्या आंतरराज्य राष्ट्रसंत साहित्य विचारकृती संमेलनात चार गुणवंत विद्यार्थ्यांना प्रदान करण्यात आला. पुरस्काराचे स्वरूप मानपत्र व रोख रक्कम होते. पुरस्कार आदिलाबाद जिल्हा परिषदेच्या माजी अध्यक्षा सुहासिनी रेड्डी चिट्टाला यांच्या हस्ते मोक्शा सामावार, तृप्ती मालेकर, सूरीदास अड्डीकवार, वेदन नवघरे या

चार गुणवंत विद्यार्थ्यांना प्रदान करण्यात आला. पुरस्कार वितरण प्रसंगी संमेलनाचे स्वागताध्यक्ष प्रभाकर नवघरे, बंडोपंत बोढेकर, अँड. राजेंद्र जेनेकर,पंढरीनाथ चंदनखेडे, डॉ. पदवाड, संजय तिळसमृतकर, शिवाजी भेदोडकर, श्रीकांत धोटे आदी उपस्थित होते. भाऊराव बोबडे (राजुरा), डॉ. दिनेश डोहे (यवतमाळ), इंजि. विलास उगे, विलास चौधरी, संजिव पोडे, नामदेव गेडकर, भूमा रेड्डी आदींनी अभिनंदन केले आहे.

बोधिसत्व नागार्जुनाच्या समाधीचा जिर्णोद्धार करणार : अँड. आशिष जयस्वाल

नागपूर : बोधीसत्व नागार्जून यांच्या रामटेक येथील गुफा व त्यांची समाधी असलेल्या खिंडसी तलावास लागुन असलेल्या पहाडीस राज्य संरक्षित स्मारक घोषित करण्याच्या मागणीला घेवून दि. 22 रोजी संघटनेचे शिष्ठमंडळ राज्यमंत्री आशिष जैस्वाल यांना रविभवन येथे भेटले असता त्यांनी वरिल आश्वासन दिले. जिल्हा नागपूर तालुका रामटेक पासून 5.0 कि.मी. अंतरावर खिंडसी तलावा जवळ बोधीसत्व नागार्जुन यांच्या नावाने पहाड व त्यावर समाधी तसेच राहण्याची गुंफा आहे असे पूरातत्व पूराव्याचे आधारावर निदर्शनास येते. इतीहासाच्या आलेखा वरून व प्रलेखावरून असे सिध्द होते कि बौध्द इतिहासात अनेक महापुरूष होउन गेले त्यापैकी बोधीसत्व नागार्जुन हे एक चमकता सुर्य आहेत. त्यांचे प्रकाशमय जिवन आणि विचाराने फक्त भारतातच नाही तर संपूर्ण विश्व प्रकाशमय झाले आहे. भारत, चिन, जापान, कोरिया, तायवान, ब्रम्हदेश लंका इत्यादी अनेक देशामध्ये त्यांना माननारे लोक आहेत. या महान बोधीसत्व नागार्जुनाचा कार्यकाळ इसविसन 200 ते 400 च्या मध्ये तथागत बुध्दानंतरचा आहे. बोधीसत्व नागार्जुनाचा संबंध नागार्जुन टेकडी रामटेकशी आहे.

नागपूर ताज फर्निचर अँण्ड रिपेअर

: संपर्क :
मो. 9511632051

वानाडोंगरी परिसरात भीषण पाणीटंचाई

सुरुवातीलाच 20 टँकर सुरु

हिंगणा : राज्याच्या उपराजधानीला अगदीच लागुन असलेल्या हिंगणा तालुक्यातील वानाडोंगरी नगरपरिषद परिसरात भीषण पाणीटंचाई निर्माण झाली असून मार्च महिन्यापासूनच 20 टँकरने पाणीपुरवठा सुरु झालेला आहे. वानाडोंगरी नगरपरिषद ही हिंगणा तालुक्यातील लोकसंख्या व विस्ताराने सुद्धा फार मोठी नगरपरिषद आहे. सहा वर्षापूर्वी वानाडोंगरी ग्रामपंचायत ही नगरपरिषद झाली. नागरिकांना अतिशय आनंद झाला. पण आज सहा वर्षानंतरही पाण्याची भीषण समस्या निर्माण होत आहे. यावर्षी एक महिनाअगोदरच घरगुती बोअरवेल आटलेल्या आहेत. वानाडोंगरी परिसरातील महाजनवाडी, वैभवनगर, हनुमाननगर व इतर अनेक वसाहतीमध्ये आठवड्यातून फक्त दोन दिवस नळाला पाणी येते. परंतु वेळ निश्चित नसल्यामुळे परिसरातील कामगारांना कामाला सुटी मारुन पाण्यासाठी घरी थांबावे लागते. दरवर्षी उन्हाळ्यात पाणी टँकरवर कोट्यवधी रुपये खर्च होतात. यावर्षी एक महिनाआधीच टँकर सुरु झालेले आहे. 25 मार्चपर्यंत 20 टँकर सुरु असल्याची माहिती पाणीपुरवठा अभियंता निलेश नंदनवार यांनी दिली. वानाडोंगरी नगरपरिषद अंतर्गत येणाऱ्या 60 टक्के वसाहतीमध्ये अजुनही नळाची पाइपलाइन टाकल्या गेली नाही. केंद्र व राज्यसरकार वर्तमानपत्रात 'हर घर जल और हर घर नल' अशाप्रकारच्या मोठमोठ्या जाहिरात छापून कोट्यवधी रुपये खर्च करतात. परंतु एका वानाडोंगरी नगरपरिषदमध्ये सुद्धा ही योजना पुर्णत्वाला गेली नाही.

वायसीसीई कॉलेज परिसराला लागुन असलेल्या हनुमाननगर येथिल साईमंदीराच्या पुढे वानाडोंगरी नगरपरिषदेच्या वतीने पिण्याच्या पाण्याची मशीन लावलेली आहे. परंतु ती मशीन सातत्याने बंद राहते. मशीन लावली तेंव्हापासून त्या मशीनची देखभाल होत नसल्यामुळे मशीन वारंवार बंद पडते. सातत्याने दोन दिवसापासून ही मशीन बंद असल्यामुळे परिसरातील जनता पिण्याच्या पाण्यापासून वंचित आहे. तेव्हा ही मशीन तात्काळ दुरुस्ती करण्याची मागणी जनतेनी केलेली आहे.

वर्धा जिल्ह्यातील नेरी (पुनर्वसन) ठरणार राज्यातील सर्वात मोठे सौरग्राम

नागपूर : पाठोपाठ या नेरी (पुनर्वसन) गावातील सर्व 132 घरगुती ग्राहक आणि ग्रामपंचायतीने त्यांच्या छतावर सौर ऊर्हा निर्मिती प्रकल्प उभारली आहे. या गावाची सौर ऊर्जेची स्थापित क्षमता सुमारे 150 किलोवॅट झाली आहे. वर्धा शहरापासून 50किमी तर आर्वी पासून अवघ्या 2 किमीच्या अंतरावर असलेले आणि महावितरणच्या आर्वी उपविभाग अंतर्गत असलेल्या नेरी (पुनर्वसन) या गावाला सौरग्राम करण्यासाठी आर्वी पंचायत समितीने या गावात जवळपास वर्षभर असलेल्या स्वच्छ सुर्यप्रकाशाचा वापर करून वीज निर्मिती करणाच्या मानस करित महावितरणच्या अवाहनाला अनुकुल प्रतिसाद देत केंद्र शासनाच्या 'पंतप्रधान सुर्यघर' - मोफ़त वीज योजनेत सहभागी होण्याचा प्रस्ताव तयार करून वर्धा येथील जिल्हाधिकारी कार्यालयाकडे पाठविला, सौरऊर्जेचे महत्व जाणून घेत जिल्हाधिकारी कार्यालयाने देखील त्यास अनुकूल प्रतिसाद देत जिल्हा नियोजन समितीने प्रस्तावास मंजुरी दिली. महावितरण, गावकरी, पंचायत समिती आणि जिल्हाधिकारी कार्यालय यांच्या एकत्रित प्रयत्नांतून नेरी (पुनर्वसन) हे गावाचे शंभर टक्के सौर ऊर्जीकरण करुन एकजुटीने 'सौर' उड्डाण यशस्वी केले आहे. मुख्यमंत्री तथा ऊर्जामंत्री ना. श्री देवेंद्र फडणवीस, महावितरणचे अध्यक्ष व व्यवस्थापकीय संचालक लोकेश चंद्रा, अरविंद भादीकर, प्रसाद रेशमे यांच्या निरंतर मार्गदर्शनात आणि परेश भागवत, धनंजय औंढेकर, दिलीप दोडके, स्मिता पारखी आदिंच्या प्रयत्नाने नेरी (पुनर्वसन) या गावाला विदर्भातील पहिले सौरग्राम होण्याचा बहुमान मिळाला आहे.

जाहिरात

प्रॉपर्टी घेणे
विकणे
भाड्याने देणे
अधिक
माहिती
करिता

संपर्क
९३२५६२९६३५

स्टुडिओ किरायाने देणे आहे

दैनिक बहुजन सौरभने एक उत्कृष्ट दर्जाचा स्टुडिओ तयार केलेला आहे. बेरोजगार विद्यार्थ्यांसाठी एक आठवड्याचा मोफत कोर्स करण्याचा मानस आहे. ज्या कोणाला नाटक, गाणी, कराओके किंवा फेसबुक रिलवर टाकणारी कोणतीही माहितीसाठी स्टुडिओचा वापर करायचा असल्यास तासाप्रमाणे भाड्याने देणे आहे. अधिक माहितीसाठी संपर्क साधावा.

मो. 8482839451

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. **RNI No. MAHMAR 2020/84035** Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648